ಕದಂಬ ವೈಭವ

ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರ
ಶಿರಶಿ

೧೯೪೯]　　[ರೂ. ೫-೦೦

ಕದಂಬ ವೈಭವ

ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ, ಎಂ. ಎ,

ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು,

ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರ

೧೯೬೯] ಶಿರಸಿ [ರೂ. ೫-೦೦

ಕದಂಬ ವೈಭವ (ಖಂಡಕಾವ್ಯ)

1989

ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು,
ಶಿರಸಿ (ಉ. ಕ.)—581 402

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರ,
ಶಿರಸಿ (ಉ. ಕ.)—581 402

ಮುದ್ರಕರು : ಸದಾನಂದ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್,
ಹಳೇ ದಲಾಲ ಮಾರ್ಕೆಟ್.
ಧಾರವಾಡ—580 001

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಸುಪರಿಚಿತರು

ಬಹುಮಾನವಿಜೇತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲ ಶಿಕ್ಷಕ, ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಕವಿ, ವಿಚಾರಪ್ರಚೋದಕ ಲೇಖಕ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶಕ, ಪ್ರೌಢ ಅನುವಾದಕ, ವಾಚಕಬೋಧಕ ಸಂಪಾದಕ, ಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತಗಾರ, ನಿರ್ಭಿಡೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಕ್ತಾ, ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲೀಷ ವಿದ್ವಾಂಸ, ನಾನಾಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತ, ಉದಾರಹೃದಯಿ ಬಹುಜನಸಮಾನ್ಯ, ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿ, ಸಂಭಾವಿತ–ಹೀಗೆ ಬಹುಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀಧರರದು. ಅದರ ಒಂದು ಮುಖದ ಅಲ್ಪಪರಿಚಯದ ಪ್ರಯತ್ನ ನಮ್ಮದು.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಬಾರಿ ಒಂದೆಡೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ 'ಕದಂಬ ವೈಭವ' ಸಾಂಗತ್ಯ ಕಾವ್ಯವು ಅನೇಕ ವರುಷಗಳ ಕೆಳಗೆ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಗತವೈಭವದ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಇದೊಂದು ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಸುಯೋಗ್ಯ 'ಮುನ್ನುಡಿ' ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಶಿರಸಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಡಾ॥ ಎ. ಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರಿಗೂ ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧಾರವಾಡದ ಸದಾನಂದ ಮುದ್ರಣಾಲಯದವರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

—ಪ್ರಕಾಶಕರು

೧೯೮೭, ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣ

ಮುನ್ನುಡಿ

"ಕದಂಬ ವೈಭವ" ವೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಖಂಡ ಕಾವ್ಯ. ಮೈಸೂರು ವಿ ವಿ. ಯು ತನ್ನ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನೀಗ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲುಪಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾವ್ಯವು ಕವಿಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವೆಸಗದೆ ಹೊಸ ರಸಪೋಷಕ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳು ಗಣ್ಯ.

ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದ ಹಾಡುಗಬ್ಬದ ಜನಪ್ರಿಯ ಛಂದಸ್ಸೆನ್ನಿಸಿದ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದು ತೋರಿಸಿದೆ.

ಕದಂಬರೇ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ (ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿ) ಪ್ರಥಮ ಸಾರ್ವಭೌಮರು; ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಂತೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು. ಹಲ್ಮಿಡಿಯ ಶಾಸನವು ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಗಯೆಯವರೆಗಿತ್ತೆಂದು ಡಾ. ಸಾಲೆತ್ತೊರೆಯವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆನುವಂಶಿಕ ಛಂದೋಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪ್ರೊ. ಬಿ ಎಚ್, ಶ್ರೀಧರರಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕದಂಬರನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ವಿರಳ. ಅವರೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆರ್ಯರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಾನರಿಯೆ. ಅವರೇ ಕನ್ನಡದ ಮುನ್ನುಡಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಯೂರ ಶರ್ಮನು ಮಯೂರವರ್ಮನಾದದ್ದು ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕುಂತಳವು ಕರ್ನಾಟಕವಾದದ್ದು ಕದಂಬರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಕದಂಬರು 'ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂವರ್ಗ ಭರ್ತಾರರು' (ಶಾಸನೋಕ್ತ) ಮೂರು 'ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು' ಅವರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೪೫೦ ರಲ್ಲಿ ಆಳಿದವರು, ಇದನ್ನರಿಯಂದ ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರಿಗೆ ಇದು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡಿದೆ.

ಈ ಕವಿಗಳು ಪ್ರಚಂಡ ವಿಮರ್ಶಕರೂ ಹೌದು. ಇವರ 'ಕಾವ್ಯ ಸೂತ್ರ'ಕ್ಕೆ ಅಕಾಡೆಮಿ, ವಿ. ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ ಬಹುಮಾನಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಯಷ್ಟೇ ವಿಮರ್ಶಶ್ರೀಯೂ ಇವರಲ್ಲಿ ನಿವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ಪಸರಿಪ ಕನ್ನಡಕ್ಕೊಡೆಯನೀತ ದರಾಂಕಿತ ಬೇಂದ್ರೆ' ಎಂಬುದಿನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಟ ಉದಾಹರಣೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸರನೇಕರು 'ಕಾವ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು' ಮೆಚ್ಚಿ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡದ ಪುನರುತ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಂಕಣತೊಟ್ಟ ಈ ಕಾಲದವರಿಗಿವರ ಗ್ರಂಥ ರತ್ನಗಳು ಮಾದರಿಗಳು, 'ಕದಂಬ ವೈಭವ'ದ ಹೊಸತನವು ಹಳೆಯ ವಟ-ವೃಕ್ಷದ ಮಹಾವಿಕಾಸ ಸ್ವರೂಪದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಹೊಸಗನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕನ್ನಡೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಹೊಸ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ದೊರಕುವುದು ಖಂಡಿತ ಎಂದು ನನಗೆ ಭರವಸೆ ಇದೆ. ಹಿಂದು (ಭಾರತೀಯ) ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕಾಂಕಾಸಮಿತಿಯಿಂದ ಇವರು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತದ ಹತ್ತನೆಯ ಧರ್ಮ ಸಂಮೇಳನವು 'ಭಾರತೀಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ರತ್ನಂ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಪದಕವನ್ನೂ ಇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ— ಎಂದ ಮೇಲೆ ನಾನಿನ್ನೇನು ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಹೇಳಲಿ ? ಕನ್ನಡನಾಡ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗಿದು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ರತ್ನಾಕರ.

—ಡಾ. ಎ. ಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶಿರಸಿ

ದಿನಾಂಕ : ೧೭–೧೩–೧೯೮೮

ಕದಂಬ ವೈಭವ

(ಸಾಂಗತ್ಯ)

೧

ಸೂಚನೆ : ಪಡುಗಡಲ ತೀರದ ತೆಂಗಂಗಳ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆಗಳು ಶಿಥಿಲ ಪ್ರಶಾಸನದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಲಹ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಉಂಟಾದುದನ್ನು ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದವು. ಪರಶುಧರ ಅಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಸಹಾಯವಾದನು.

ಅಮರಾರ್ಣವದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಗವರಾಮ
ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿರಲೊಂದು ದಿವಸ
ಕಮನೀಯವಾದ ಕಲ್ಪದ್ರುಮಗಳು ಕಂಡು
ನಮಿಸಿ ನುಡಿದ "ಮಾಳುವರಸ
ಇರದಿರೆ ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಕಲಹವ ಪರಿ
ಹರಿಸುವರಾರು ? ಈ ವಿರಸ
ಕರಕರೆ ಬೆಳೆಸಿ ಕೊಲ್ಲುವುದೆಮ್ಮ ಕಾಲವನು
ಪೊರೆ" ಎನೆ ನುಡಿದ ಸತ್ಪುರುಷ :

"ನಾಗಭೂಷಣನಿತ್ತ ಕೊಡಲಿಯು ಬಲದಿಂದ
ಆಗ ಈ ನೆಲವನು ಕಡಲ
ಔಗಿನಿಂದೆತ್ತಿಸಿ ನಿಲಿಸಿದೆ ನಾಮೇಲೆ
ವಾಗೀಶ ಕೊಡಹಿದ ಮಂಡಿಲ
ಉರುಳಿ ಕಲ್ಪದ್ರುಮಗಳೆ ನಿಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳು
ತಿರೆಗಿಲ್ಲಿ ವಂಶವರ್ಧನರು
ಬರಲು ನೀವಿಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಹಿರಾದ ಕಾರಣ
ಮರೆವೊಗುವುದು ಪಿತಾಮಹನ."

ಎನಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದವು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಾಗ
ಮುನಿವೇಷದಲಿ ಬಂದು ಬೊಮ್ಮ
ಪ್ರಣಿಧಾನದಿಂದ ನೋಡಿದ ದೇವ ತ್ರ್ಯಂಬಕ
ಅವತರಿಸಲು ಬಯಸಿದುದ ;
"ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೆಂಬಭಿಧಾನದ ವಿಪ್ರನು
ಸ್ಥಾಣುಗೂಢಾಖ್ಯ ಗ್ರಾಮದಲಿ
ಲೆಕ್ಕಿಸಿ ಮಾಡಿದನೆಂಭತ್ತಬ್ದದ ಹಿಂದೆ
ಪಾರ್ವತೀಪತಿ ಪುಣ್ಯಾಹದಲಿ
ಆತನ ಮಗ ಶಿವಸ್ಕಂದನೆನ್ನುವ ವಿಪ್ರ
ಖ್ಯಾತ ಪಲ್ಲವರಾಶ್ರಯದಲಿ
ನೀತಿಯಿಂದಗ್ರಹಾರವ ನಡೆಸುತ್ತಿಹ
ಪ್ರಾತಃ ಸೂರ್ಯನ ಹಾಗೆ ಅವನ;
ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿಹ ಕುಂತಳ
ರಾಜ್ಯದ ಬನವಸೆ ಎಂಬ
ಶ್ರೇಷ್ಠನಗರದಲ್ಲಿ ಚುಟುರಾಜಗೃಹವಿಹ
ಚಾತುರ್ವಿದ್ಯದ ಧಾಮವಾದ ;
ವೀರಶರ್ಮಾಚಾರ್ಯ ಕಲಿಸುತಿರುವನಲ್ಲಿ
ಆರುಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ
ತಾರುಣ್ಯ ತೇಜಃಸ್ವರೂಪ ಮಯೂರ ಮ-
ಹಾರಾಜ ಲಕ್ಷಣಯುತಗೆ.
ವೀರಮಯೂರ ಮುಂದಾಗುವ ನೀಯೆಲ್ಲ
ಧಾರಿಣಿಗೊಡೆಯು ಕುಂತಳದ
ಕಾರಭಾರವ ತಹಬಂದಿಗೆ ತರುವನು
ಧೈರ್ಯಗೆಡದಿರೆ"ಂದು ನುಡಿದ.

ಇಂತುಸಿರ್ದಂತರ್ಧಾನಿಸಿದ ಪಿತಾಮಹ
ಚಿಂತೆಯು ಬಿಟ್ಟು ತೆಂಗುಗಳು
ಸಂತಸದಿಂದ ಕಾದಿದ್ದವು ದೊರೆ ಬಂದು
ಸಂತಯಿಸುವನೆಂದು ನಂಬಿ.

೨

ಸೂ : ಮಯೂರಶರ್ಮ ಕದಂಬನು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುವಿನೊಡನೆ ಕಂಚಿಗೆ ಹೋದನು; ಕಂಚಿಯ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನದ ಹೊರವಳಯದಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾದ ಪಲ್ಲವದೊರೆ ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮನ ಮೂದಲಿಕೆಯಿಂದ ಕೆರಳಿ ಆ ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗುರುವಿನೊಡನೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಹೋರಾಡಲೆಂದು ಶ್ರೀ ಪರ್ವತದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅವನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಪೂಗೀಫಲಗಳಿಗೆ ನಾಗವಲ್ಲಿಗಳಿಗೆ
ಬೇಗಿಬೆಳೆದ ಏಲಾಫಲಗಳಿಗೆ
ಸಾಗುವಡಾಡುವ ಕರಿಮೆಣಸು ಬಾಳೆಗಳಿಗೆ
ರಾಗಿಬತ್ತಗಳಿಗೆ ರಸದಾಳಿಗೆ
ಮಾವಿಗೆ ಹಲಸಿಗೆ ತಾಳೆ ತೆಂಗುಗಳಿಗೆ
ಸಾವಿರದಹಿಪ್ಪುಪ್ಪ ಬಕುಳಗಳ
ಸಾವಿರ ಜಾತಿಯ ಜಾಜಿ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಳ
ಹೂವಿನ ತರುಲತಾವನಗಳಿಗೆ–
    ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಮುನಿಯ ಪುತ್ರಿಯರಾದ ವರದೆ ಶ–
    ರಾವತಿ ಶಾಲ್ಮಲೆ ಹೊಳೆಗಳಿಗೆ
    ದುಹ್ಯಮಾನಶ್ರೀಯ ತುಂಗಭದ್ರೆಗೆ ದಂಡಾ–
    ವತಿಗೆ ಮುತ್ತಿನ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳಿಗೆ–
ಕೊಲ್ಲೂರು ಗೋಕರ್ಣ ತಾಳಗುಂದಗಳಿಗೆ
ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಗೆ ಬನವಸೆಗುಡಿಗೆ
ಎಲ್ಲವ್ವಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಮೈಲಾರಲಿಂಗಕ್ಕೆ
ಬಳ್ಳಿಗಾವಿಯ ಬಹುಲಿಂಗನಿಗೆ
    ತವರಾಯ್ತು ಕುಂತಳ ಮೂಲಕನ್ನಡ ತಳ
    ಕೊಂತಣ ಕೊಂಕಣ ಪಡುಗಡಲ
    ಸವಿಗನಸುಗಳೆಲ್ಲ ಘನಿಸಿ ಮೂರ್ತೀಭೂತ
    ಅಹಿಖಂಡ ಕೀರ್ತಿಯ ಹಸಿರು ನೆಲ !

ಆದಿನಾರಾಯಣ ಮಧುಕೈಟಭರಿಗಿತ್ತ
ಶ್ರೀಧೇನು ಕೃತಯುಗ ನೆಲೆನಿಂದಿರೆ
ಮೇಧಾವಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ತಂದೆಯಾಳಿದ
ಭೂಧಾಮ ದ್ವಾಪರಯುಗ ಬಂದಿರೆ
ಕುಂದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಯಾದ ಚಂದನಾಡಿಯಾದ
ಮಂದಮಲಯಾನಿಗೆ ಗಡಿಯಾದ
ಚೆಂದಕ್ಕೆ ಚೆಂದವ ಸೂಸುವ ನಾಡಿದು
ಅಂದು ತೆರೆಯುತಿರೆ ಕಲೆಯು ಕದ !

ವನವಾಸ್ಯವಾದ ಈ ನಗರಕ್ಕೆ ಜನಮಾನ್ಯ
ವನವಾಸಿ ತಪಸ್ಯೆಯಲೆಂದೆನಿದ್ದ
ನೆನಪಜರಾಮರವಾಯ್ತೂರ ಹೆಸರಾಗಿ
ಘನವಿದ್ಯಾಪೀಠಕ್ಕಾಶ್ರಯ ನೀಡಿದ
ವರದೆಯೊಡ್ಯಾಣವ ಧರಿಸಿದ ನಗರಶ್ರೀ
ವರ ಗಂಧಶಾಲಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ
ಪರಿಧಿಯೊಳಗೆ ಬೆಳೆದೆದ್ದಳು ಪ್ರಿಯಂದ
ಕರಿಣಿಯಂದದಿ ತುಂಬಿದುರುಗೊರಳ !

ಮುತ್ತಾತ್ತ ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ತಾಳಗುಂದದೊಳಿರೆ
ಧಾತ್ರಂದು ಬೆಳೆದೆದ್ದು ನಿಂದಿರಲು
ಎತ್ತರಕೆತ್ತರವೆನಿಸುವ ಪನೆಮರ
ಸತ್ಯಧರ್ಮಧ್ವಜವೆಂದೆನಲು
ಮೊಮ್ಮಗ ನವಿಲಣ್ಣ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ
ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮೇವಪಾಜ್ಯಯು ಲೋಕದ
ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಸಮ್ರಾಜನಾಗಲೆಂದಟ್ಟಿದ
ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಮುಖಿದ !

ಚುಟುಕುಲಾನಂದನೆನ್ನಿಸಿ ಶಾತಕರ್ಣಿ ತಾ
ಬನವಸೆಯಲಿ ನೆಲೆನಿಂದಾಳಿದ

ವಟು ಮಯೂರಗನು ವೀರಶರ್ಮನ ಬಳಿಯಲಿ
ಪ್ರಥಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನೋದಿದ
ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಲ್ಲಿ ರೂಹದಾಳಿತೊ ಎನೆ
ಕರ್ಮಕಾಂಡವನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿರುವ
ಶರ್ಮ ನಿಂತಿದ್ದ ದರ್ಭಾಸಮಿತ್ಪಾಣಿ ಸು-
ಶರ್ಮ ವೇದಾಂತದ ಹುಡುಕುತಿಹ
ಧೀರಕದಂಬ ಕದಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದನು
ಪಾರದರ್ಶನದಿಂದ ಹನೆಯುತ್ತರ
ಪೇರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳನು
ವೀರಶರ್ಮನ ಬೋಧೆ ಬಹು ವಿಸ್ತರ
ಯಜ್ಞವನಲ್ಲಿ ಅಧ್ವರವ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ
ಪ್ರಾಜ್ಞಪಿತಾಮಹವರರಂಗಳ
ಉಜ್ವಲ ಪುಣ್ಯ ವೈದಾಳಿತೊ ಎಂದಿತು
ಆಜ್ಞೆಯು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಛಾತ್ರದಳ
"ಮೂರಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಆರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚದ
ಸಾರಾಸಾರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲ
ಕಾರಣ ಪುರುಷ ಸಮೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಭೆಯು
ವೀರ ಮಯೂರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲ
ಆರೆದಾಸ್ಯದಂಧಕಾರದೊಳಿಹ ಜನದಳ
ಪೊರೆವ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವಲ
ಅರಿರಾಯಮಸ್ತಕ ಭೇದನಕೆಯ್ತಂದ
ಗಿರಿದೇವ ಹಿಡಿದಿಹ ಕೆದ್ದುಗಳ"

ಎಂದು ಮುನ್ನೋಟದಿ ಗುರು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ
ಬಂದಾಗಲೇ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ವಟು
ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಕಾಂಚಿಯು ಘಟಿಕೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು
ಎಂದಾಗಲಿವನು ವೇದಾಂತಪಟು

ಪಲ್ಲವರಾಜಧಾನಿಗೆ ನಡೆದನಂ ವೀರ
ಮಲ್ಲ ಸಾಹಸ ಭೀಮಂ ಮಯೂರಧನ
ಅಲ್ಲಿಯುಂ ಘಟಿಕೆಯಂ ಹೊಕ್ಕು ಕಲಿಯುತಿರೆ
ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಅದೊಂದು ದಿನ
ರಾಜವಾಟಿಕೆಯಂತ್ಯ ಸಂಚರಣೆಯೊಳೆ ಮತ್ತ
ವಾಜಿಯನೇರಿದ ಶಿವಸ್ಕಂದ ದೊರೆ
ಈ ಜನಮಾರೆಂದುಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕುದುರೆಯಂ
ರಾಜಗರ್ವವತೋರಿ ಕೇಳಿದನು
ವೀರಶರ್ಮನ ಶಿಷ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಂ ಮ
ಯೂರನೆನ್ನಲು ಭಟ, ನಕ್ಕು ದೊರೆ
ಪರಿದನೇಕೆಂಥ ಹಾರುವ ಕುದುರೆಯು
ಶೂರ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಂತೆ—ಹುಚ್ಚಿನ್ನರೇ ?

"ವಿಪ್ರಕುಲದ ನೀನು ಅಪ್ರಬುದ್ಧನ ಹಾಗೆ
ಬರ್ಪುದೆ ಹರಿಯೇರಿ ರಣವೇಧಿಯು
ಉಪ್ಪಿಲ್ಲದುಣಿಸು ವೇದಾಂತ ನಿಮ್ಮದು ರಾಜ
ರಿರ್ಪರು ದಂಡಿಸಲಪರಾಧಿಯು
ಬ್ರಹ್ಮವ ಕಾಣುವಿರೆಲ್ಲಿ ನೀವೀದೇಹ
ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನು ಪಡೆಯದಿರೆ
ಹಮ್ಮಿಗೇನರ್ಥ— ವಾಜಿಯನೇರಿದಾಕ್ಷಣ
ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರವು ಮೂಡುವುದೇ ?"

" ಎನಲಲ್ಲ ಕೇಳ್, ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯನಂ ವಿಪ್ರ
ಗಣ ಮಾಡಿ ಕೊಳಬಲ್ಲುದಯ್ಯ ದೊರೆ
ಅನುಮಾನವೇಕಿದಿ ಪೃಥಿವಿ ದೈವಾಧೀನ
ದೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಾರ್ಥನೀಯವಿರೆ "

ಇದ ಕೇಳಿ ಖತಿಗೊಂಡು ಪಲ್ಲವನೆಶಿವಗಾಣಿ
ಹದವರಿಯದೆ ವಣಿಕ್ಪುತ್ರನಂತಿರ್ಪೆಯಲಾ
ಮಂದಿ ಹಾರುವರು ನಿನಗಿದ ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟರೆ
ಇದೊ ಹೋಗಂ ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟೆ ಜೀವಿಸಲು ”

ಎಂದ ವಚನವನು ಕೇಳಿ ನೊಂದು ಮಹಾರುದ್ರ
ನಂದನ ಸ್ಕಂದನಂತೆಪ್ರೋಲ್ಲಸಿದು
“ ನಂದಿಸದಿರೆ ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯಮನೆಲೆನೃಪ ”
ಎಂದು ಪ್ರೋಕ್ತಯಿದ್ದನವ ಸರಿದಂ
ಶ್ರೀಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ಕೈರಾತತಾರುಣ್ಯ
ಶಬ್ದವಡ ದಾರುಣ್ಯ ಕೂಡಿರಲು
ಆಪತ್ತಿಪರಿಹಾರದಾಶ್ರಯಮೆಂದಲ್ಲಿ
ತೋಪಿನಂತಡಗಿತ್ತು ನಗನವಿಲಂ

೩

ಸೂ : ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಯೂರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಪಲ್ಲವರ ದಡಿಗಾರರಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಅವರ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದೊಂದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತ ಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಪಲ್ಲವದೊರೆ ಅವನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದನು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೩೪೦ರ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಯೂರ ಶರ್ಮನು ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ರಾಜರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವರಿಂದ ಕಪ್ಪ-ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕುಂತಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದನು. ಕನ್ನಡದ ಸುವರ್ಣಯುಗ ಅಂದು ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಹಾಗೆ ವೀರಶರ್ಮಾಚಾರ್ಯ
ಅಶ್ವಾದಿಗಳನೇರಿ
ಸುಶ್ರೀಕಯೋಧರಂ ಸೆಣಸುವ ಬಗೆಗಳ
ಕಲಿಸಿದ ಶರಧಾರಿ

ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಾಡಾಡಿಗಳಿಗೆ ಮಯೂರನ
ಪಕ್ಷವ ಬಹ ಸೇರಿ
ದಕ್ಷರಾದರು ಬಿಲುಂಗಲಿಗಳು ಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ
ಹೊತ್ತು ಕ್ಷಾತ್ರವ ಹೀರಿ
ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲಗಳಿಳಾಗಿ ಬಂದಪ್ಪ
ಧರ್ಮವೀರನ ಸಾರಿ
ಬೃಂಹಿತದೊಡನಾನೆವಿಂಡು ಬೆಂಬಿಡಿಯಲು
ಮಹಾರಾತಿಕುಲ ಹಾರಿ
ಸಂವಶ್ಯಾನದಿಂದ ನಾಯಕನಾಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸ
ಕಲಿತುದು ವನಚಾರಿ
ಉನ್ಮನನಾದ ಬೆಂಬತ್ತಿದ ಬಿಲುವಡಿ
ದಮ್ಮಗೆ ಜಯಕೋರಿ
ಪಲ್ಲವನಂತಪಾಲಕನೆದುರಿಸಿದನು
ವರ್ಷಾರ್ಧದಲಿ ಕಡುಗಿ
ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳ ಗರಿಲ್ಲರ ಬಲದಿಂದ
ಕಾಡುಮೇಡೊಳಗಡಗಿ
ಒಲಿಸ್ಲಳು ಭಾರತಪರಾಂತ ಪ್ರತಿನಿಧಿ
ರಾಮರಾಜ್ಯೋದಯದ
ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿವನಂಬಿದ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ
ಚಂದ್ರವಳ್ಳಿಯೊಳೊಪ್ಪದ
ತ್ರೈಕೂಟಾಭೀರೇಶ್ವರ ಸೇನ ಮಣಿದನು
ಬಿಂಜದಾಚೆಯು ರಾಜ
ಮೌಖರಿ ಶರಣುಪೊಕ್ಕನು ಬೃಹದ್ಬಾಣನು
ಸೋತನೀತನ ತೇಜ
ಸಾಕುಮಾಡಿತು ಎಂದು ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು
ಕೈಮುಗಿದನು ರಾಜ
ಶೇಖರನಿಟ್ಟ ಮಹಾನವನಲಿ ಬೆರೆದಾಗ
ಲೋಕಸಿದ್ಧಿಯು ಸಾಜ

ಕದನತ್ರಿಣೇತ್ರ ಮಹೇಂದ್ರಕನ ಬಗ್ಗಿಸಿದನು
ಮಧುಮಾಸ ಬಂದೊಡನೆ
ಮದನ ಮಾರುತಿ ನೋಡೆ ಹೊರಗಿಂದ ಏನೀತ
ಸೇನಾನಿಯುಪಕಾರನೆ ?
ಇದು ಮಾಗಿಲಿದುಮಾಗಿಲಲರಿ ಫಳಿತೆ ಎಂದು
ಮೆಚ್ಚಿ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ
ಪದದಲಿ ತಂದಿಟ್ಟ ಕಾಣಿಕೆಗಳನವ
ನವಭಕ್ತಿವಿಧದಿಂದ
ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೀಶನ
ಎದುರಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ
ಮೃತ್ಯುಗೆ ಮೃತ್ಯುವೆಂದರಿದು ವಿನಯದಿಂದ
ಮಚ್ಚರ ನನಗಿಲ್ಲ
ಇತ್ತೆ ನಿನಗೆ ದಂಡನಾಥನ ಪದವಿಯು
ಮತ್ತೆನ್ನ ನೆಲದಲ್ಲಿ
ಹುತ್ತೂಣಸೆನೆ ಪಲ್ಲವೇಶ್ವರನ ಬಿಲ್ಲನು
ಆಸ್ತು ಎಂದನು ಚೆಲ್ಲಿ
ಒಪ್ಪಿ ಶಿವೇಶ್ವರ ರಾಜ್ಯಗೈಯುತ್ತಿರೆ
ಪಲ್ಲವ ಚಕ್ರೇಶ
ಒಪ್ಪಿದ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದರಗುಪರಿಯು
ಇತ್ತನೀತನ ರೋಷ
ಸಾಪ್ಪಾಯುತ್ತ ಚುಟುಪೌತ್ರ ಕನ್ಯ ಮಂಜುಶ್ರೀಯು
ಕೊಟ್ಟಾಗ ವೈಭವದ
ಚಪ್ಪರದಲಿ ಜೋಡುರಾಣಿಯರೊಡನಿಂದ್ರ-
ನಪ್ಪನಂದದೊಳೆಸೆದ
ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮಯೂರನಾದನು ಕನ್ನ-
ಡಾದಿ ಚಕ್ರಾಧೀಶ

ಮೂಜಗ ಹರಸಿತು ಕುಂತಳೇಶ್ವರ ಸರ್ವ-
　　　　ರಾಜ ವಿದ್ಯಾವಾಸ
"ವಿಜತಿ ನೈಜತಿ" ಎಂಬೀಶನಂತವ
　　　　ಮೂರುಂ ಹೆಬ್ಬೂರೋವ
ಭೋಜ್ಯಕುಂತಳವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕರ್ಣಾಟವ
　　　　ರಾಷ್ಟ್ರಿಕ ಜನಪದವ
ಹಗೆವರ ಯಮಗಂಡ ಮಲೆವರ ಮಾರ್ತಂಡ
　　　　ಮುನಿವರ ಹೆಮ್ಮಾರಿ
ಜಗಳಗಂಟರ ಗೊಂಡ ಜೀವಗಳ್ಳರ ಕೊಂತೆ
　　　　ತಿರೆಕಂಡ ತ್ರಿಪುರಾರಿ
ಅಗುರುವಿಸುವರ ನಮುಂಕಿದ ದೋರ್ದಂಡ
　　　　ತಗುಳ್ದಾಡುವರ ಹೋರಿ
ಸಗರನಂತೇರಿದ ಕನ್ನಡ ಕೋದಂಡ
　　　　ಗದ್ದುಗೆಯನು ಭಾರಿ

ಯತಿತತಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದರು
ಸಮ್ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ
ಮತಿವಂತ ಸಾಮಂತ ಚೂಡಾಮಣಿಗಳಾಸ-
ನಾಸೀನರಾದಲ್ಲಿ
ಧೃತಿ ಶಮ ದಮೆಯುಕ್ತ ವ್ರತಿಗಳು ರಾಜಿಸೆ
ಎಡಬಲದಿಸೆಯಲ್ಲಿ
ಭೃತಿಗೊಂಬ ವೀರವಿಕ್ರಮಂದ ಸೇನಾನಿಗ-
ಳೆಸೆಯೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ
ಧ್ವಜದಲಿ ಸಿಂಹ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ ರಾ-
ಜಾಸನದಲಿ ಸಿಂಹ
ವಿಜಯದ್ವಾರದ ಎಡಬಲದಲ್ಲೂ ಸಿಂಹ ಬಾ-
ವುಟ ಪಟ್ಟಿಯಲಿ ಸಿಂಹ

ವಿಜಯಂ ಪ್ರತಾಪದ ಸಾರ್ವಭೌಮನ ಸ್ವಪ್ನ
ಒಡಿಮಂತೆ ಇರುಳಲ್ಲಿ
ಗಜರುಮುತ್ತಿದ್ದವು ರಿಪುಗಣದೆದೆಯನು
ಬನವಸೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ.
ಬಸದಿ ದೇಗುಲಗಳ ಹೊಸರಚನೆಗಳಾಗಿ
ರಿಷಿಮುನಿಗಳು ಬಂದು
ವಸತಿನಿಂದರು ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ
ಮಲೆನಾಡ ಗಿಳಿ ತಂದು
ರಸಫಲಗಳನರ್ಪಿಸುತ್ತಿರೆ ಯೋಗಿಗ-
ಳುಪವಾಸ ತರಿಸಂದು
ದಶದಶಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಪಾವಿತ್ರ್ಯ
ಬೆಸಲೆಯಾದಂದೊ ಎಂದು
ಅರಮನೆಯುದ್ಯಾನಕಿಳಿದು ಬಂದವು ಬಣ್ಣ-
ದರಕೆಯು ನವಿಲೋಳಿ
ಗರಗರ ಕುಣಿವುದನನುಕರಿಸಿದವಲ್ಲಿ
ಮಳೆಗಾಲ ಮೇಘಾಳಿ
ಕೊರಳ ಕೊಳಲ ಬಾರಿಸಿದ ಕೋಗಿಲೆಯ ತಪಃ
ಫಲವಾಯಿತಹ ಮೂರ್ತ
ಸುರಿದು ಹರಿದು ಹರಹಿದ ಹಸಿರಾಯಿತು
ಮಧುಲಿಂಗ ಪೂಜಾರ್ಥ
ನಂದಿವಾಹನ ನಟರಾಜ ವೇಷಗಳಿಂದ
ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ
ಬಂಧುರಗಾತ್ರದ ನಟಗಣ ಕುಣಿಯಿತು
ಶಿವರಾತ್ರಿಯಿರುಳಲ್ಲಿ
ಮಂದಿ ಮಹಾರ್ಜಲಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಕಂಡು
ಸಗ್ಗದಾಸೆಯ ಬಿಟ್ಟು

ಎಂದಿತು ಮಯೂರಗೆ ಕುಂತಳ ಸಂಚಾರ
ಹೊರನಾಡು ಬರಿಹೊಟ್ಟು
ಕುಂತಳಪಾಶಕೆ ಹೆಸರಾದ ಕುವರಿಯು-
ರಂಥಿಂಥವರು ಸಾಗೆ
ನಿಂತು ನೋಡರು ಪರಪುರುಷರೆಂಬವರನು
ಕೊಂತಣಪುರ ವಾಘೆ
ಬಂತು ಕನ್ನಡಕುಲವೀರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಎಂದಾಗ ತಲೆಯೆತ್ತಿ
ಹಂತಿ ಹಂಚಿಯೊಳೊಗೆ ದಕ್ಷತೆಗಳ ಹಾಡಿ
ನಲಿಸುತಿದ್ದರು ಸುತ್ತಿ
ಕರಭಾರವಲಿ ಪ್ರಜೆ ಮರುಗನು ದುರ್ಘರ
ತಲೆಭಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ಶರಣಾಗತರ ರಕ್ಷಿಸದ ನಾಗರಿಕಸಿಲ್ಲ
ದುರಿತಕ್ಕೆ ಪೆಚ್ಚಾಗಿ
ಪರಿಣಯವೇ ಇಲ್ಲ ನಾಡ ಸೇವಿಸದಿಪ
ಬರಡುಂಗೃಗುವರಂಗೆ
ಕರೆದರೋ ಎನ್ನಳು ಬರಿಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಕರು
ಕುಂತಳ ರಸಗಂಗೆ

೪

ಸೂ : ಮಯೂರ ಶರ್ಮನು ವರ್ಮನಾಗಿ ಕಂಗವರ್ಮನೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಪಡೆದ ಕೆಲಕಾಲದ ಅನಂತರ ಕೀರ್ತಿಶೇಷನಾದನು. [illegible]ವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಕಂಗವರ್ಮನು ದಂಗೆಯೆದ್ದ ಸಾಮಂತರನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿದು ೩೩೦ ರಿಂದ ೩೬೦ರ ವರೆಗೆ ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು,

ಕಂಗನೆಂದನು ಶಿವಸ್ಕಂದ ಕದಂಬನಿಗೆ
ಮಂದಲಪೇಳಿಯೊಳೊಗೆದಾತ್ಮಬಿಂಬನಿಗೆ
ರಂಗವಾದಾಸು ಪ್ರಜಾನೇತ್ರ ನರ್ತನದ
ಆಗಳದಲ್ಲಾಡುತಿರಲೆಂದು ದೊರೆಜನದ
ಪಟ್ಟಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲಿ ಹಂಚಿದರು ಸಕ್ಕರೆ
ಮುಟ್ಟಿತು ಕಂಡವರಿಗೆ ಕಂಗ ಮುಗುಳ್ನಕ್ಕರೆ
ದಿಟ್ಟ ತಾಗದಹಾಗೆ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟರಾಚೆಲ್ವಂಗೆ
ಸೃಷ್ಟಿಯೆ ಹೊಸ ಚಿಗುರೊಯ್ದಿತು ನವಮಾಲ್ಯಗೆ
ಅಂಗಾರಕನು ಅನುಕೂಲನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು
ಬಂಗಾರಬಟ್ಟಲ ದಾನಮಾಡಿದರು ಇಂದು
ಅಂಗನೆಯರು ರಾಣೀವಾಸದ ಹೊಸ್ತಿಲಲಿ
ಮಂಗಳ ಹಾಡಿದರುದಯಾಸ್ತ ಹೊತ್ತಿನಲಿ
ಕಾಶೀಗಂಗೆಯು ತಂದು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು
ಈಶಲಿಂಗಕೆ ಪುರೋಹಿತರುದ್ರ ಹೇಳಿದನು
ಮಾಸದ ಹೊಸಬಟ್ಟೆ ಬಡವರಿಗೊಲಿದಿತ್ತರು
ಕಾಸಿನ ತಿಮ್ಮಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯನು ತೆತ್ತರು
ಕನ್ನಡಮಂಕುರ ಕಳಕಳಿಸಲಿ ಎಂದರು
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜಾತಕರ್ಮವ ಮಾಡಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯರು
ಸನ್ನುತ ಯತಿತತಿ ಮಂತ್ರರಕ್ಷೆಯನಿತ್ತವು
ಉನ್ನತ ಕರಿಗಳು ಘೀಳಿಟ್ಟು ಜಯವೆಂದವು
ಚಾಪವೇದವ ವೀರಶರ್ಮರಿಂದಲೆ ಕಲಿತ
ಭೂಪಾಲಸುತ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತ
ಶ್ವಾಪದಗಳ ಬೇಟೆಯಲಿ ಹೆಸರನುಪಡೆದ
ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣನ ರೀತಿಯೊಳೇ ನಡೆದ
ಮುದ್ದಾದನೂರಿಗೆ ಮುದ್ದಾದನವ ಕೇರಿಗೆ
ಮುದ್ದಾದ ಕುಂತಳ ಜನನಿಯರೆಲ್ಲರಿಗಳು
ಗದ್ಯವನಾಡಿದರವನದು ಪದ್ಯವಾಯ್ತು

ವೃದ್ಧತೆಯುಪಟೊಡಹುಟ್ಟಾಗಿ ರೋಗವೇರಿತಂ
ಕಣ್ಣಾಲಿ ತುಟಿಪಗಾತು ಕಿವಿಗಳಾತು ಮಾಂಸಗುಪಳಾತಂ
ಬೆನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮದವರಾತು ತಲೆವರಾತು ಕೈಯುಪಳಾತಂ
ಎನ್ನುವ ಸಪ್ತಪಾಣಿಗಳಿಂದ ಯುವಪ್ರಿಯರಂ
ಪನ್ನತಿಕೆಯು ಯುವರಾಜನ ಹೊಗಳಿದರಂ
ಕೋಲ್ಮಿಂಚು ಕುಡಿಮಿಂಚು ಹೂಮಿಂಚು ತೊಡೆಯಿತವ್ವ
ಬಾಳಿನ ನಿಶಿನ ಗಾಳಿ ಬಂದು ಹೋಯಿತವ್ವ
ನೀನೋಡಲಿಲ್ಲ ನಿರರ್ಥ ನಿನ್ನಕ್ಷಿಗಳಂ
ನಾನೇನ ಹೇಳಲಿ ಎನೆ ಪ್ರೇಮ ಪಕ್ಷಿಗಳು
ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿದಾಗ ಪರೆಯಂತೆ ಪೂರ್ಣವೇಯು
ವಶವಾದುವ ಪೆಟ್ಟೆಂಬಿಕೊಂಡ ಮಂದ್ರಾಣಿಯು
ಶ್ರೀಯುರಸನಮಿತ್ರನೂರಸೇರಿದನು ತಂದೆ
ಜಾಯೊಂದು ಮರುಗಿದನಿಲ್ ನಾನೂ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದೆ
ಕಂಠಪಿಟ್ಟರು ತಾಯಿ ಮಗಕೇಳದಳಲಿದನು
ಸಂತಸಯಾಯಿತು ಜನರದು ದುಃಖಿದೀನಗನಂ
ಸಂತಪಿಸಲು ನಿಂತ ಮೂರುತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ
ಚಿಂತೆಯು ದನಿಶ್ರುತಿಗೂಡೆ ಕಡಲಿನ ಕರೆಗೆ
ಕನ್ನಡಗಣ್ಣಿಂದ ತೂರಬಿದ್ದ ಕರುಣಾವ ರಂಗ
ಪುನ್ನಿಸಿ ಗದ್ದುಗೆ ಬೇರಿದ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಸಂಗ
ಗೌಡ್ಯಸಾಮಂತರ ಕರೆಸಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು
ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದ "ಮಂತ್ರಿ ಮಹೋದಯರಿನ್ನು
ಪಲ್ಲವ ಪೋರರ ಬಗೆಗೆ ತಾಳಿರಿ ಎಚ್ಚರ
ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ಷತ್ರಪ ಹೊಂಚುತಲಿರಲುತ್ತರ
ಮಿಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತರ ಬಲಿಯಿಸುತಿದೆ ವಾಕಾಟಕ
ವಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಕಿಸ ಕೊಬ್ಬಿ ಬಾರದೆಕಂಟಕ"

"ಅಷ್ಟಾಶ್ವಮೇಧವ ಮಾಡಿರ್ದ ಜನಕ
ಮುಟ್ಟಲೀ ನೆಲವನು ಬಿಡೆನಾವು ಬಿಡ ಶಂಕ
ಇಟ್ಟರೆ ಕಾಲನು ಕಡಿದೊಗೆಯುವುದು ನೇಮಕ
ಕೊಟ್ಟನೆಂದನು ಮಂತ್ರಿ ಜಯದೇವ ಭಟ್ಟಾರಕ

ದಂಗೆಯೆದ್ದಾಭೀರರನು ತಂದ ತಹಬಂದಿಗೆ
ಸಂಗರಕಿಳಿದ ಕೇಕಯರನಿಕ್ಕಿದ ಬಂದಿಗೆ
ಕೊಂಗಣದಿಂದೋಡಿ ಹೋಗಿದ್ದ ತ್ರೈಕೂಡಿಗೆ
ಕೊಂಗುಣಿವರ್ಮ ರಾಜ್ಯವ ಕಟ್ಟಿ ಈ ನಾಡಿಗೆ
ತಾಡಿರೆ ತನ್ನನೆ ಸೇನೆಯು ಗಡಿಯೊಳಗೆ
ಹಿಂದೋಡಿಸಲು ಕಂಗ ನಡೆದ ನಿಮಿಷದೊಳಗೆ
ಮುಂದಿ ಮಹಾಬಲಿ ಸರದಾರ ಸುಭಟರೊಡನೆ
ಇಂದ್ರಾಯುಧವ ಹಿಡಿದರಿಸೋಲಮುಳಿಯುವನೆ ?
ಹೋಳಾಗಿ ಹಾಳಾಗಿ ಧೂಳಾಗಿ ಗಡಿಯಾಚೆಗೆ
ದಾಳಿಗಾರರು ಮರಳಿದರೆನೆ ತುಳಿಬಾಳಿಗೆ
ಹೇಳಲಾರದ ಹಿಗ್ಗು ಕುಂತಳಪುರದೊಳಗೆ
ಮಾಳಿಗೆಗಳು ಬೆಳಗಿದವು ದೀಪಗಳೊಸಗೆ
ಕಡಿದ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬಿಗ್ಗಸಮೇತ ತಂದು
ಒಡೆದ ತಲೆಗಳ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣಗಳನು ತಂದು
ಮಡಿದರಿಗಳ ದಂಡನಾಯಕರನ್ನೆಳೆದು
ಅಡಿಗೆ ಕೆಡಹಿದರು ಭಟರು ಕಂಗನ ಕರೆದು

ಅರಿಬಲಘಾತಕ ಶರವೃಷ್ಟಿಪಾತಕ ಕಂಗ
ಕರಿಘಟೆಗಳ ಕೆಡಹಿದ ರಣಕಣಶೂರಸಿಂಗ
ಶರಜನ್ಮನವತಾರ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಿಪೂರಣಾಂಗ
ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಎಂದಿತು ಕನ್ನಡ ಸಂಘ

ಕದಲಾರತಿಗಳಿಂದ ಹೊದಲಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಪುರವ
ಮುದದಿಂದ ಪೊದಳಿ ಕೊಗುತ್ತಿರೆ ಪುರಭೇರೀರವವ
ಎದುರಿಸಿತಾ ಚತುರಂಗ ಬಲದ ಕಿವಿ ಬದಿರ
ಕೆದರಿ ಕಲಹಕಾಳೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ವಾಕಾಟಭಿದುರ

“ಕೋಡೆಫೇರಿ ಭೂದಾಂತರಂತ್ರ್ಯಾರಿ ಕಹಳೆ ಕೊಂಬು ತುರಿಸು
ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ನುಡಿಸು ಪೃಥ್ವೀಸೇನನಿಗೆ ಕೇಳಿಕಳಿಸು—
‘ಘಟಸೃಪ ಮಣಿವವನಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ದೊರೆ ಮಾನಿಸು
ಸಂಡಾವುದು ನಿನ್ನ ಸೇನೆಯನೆಂ’ದು ಗಜರಿದ ಬಿರುಸು
ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿವರೆಗೂರಿಯಾಗಿ ಸುಟ್ಟಿತು; ಅರಿಯು
ಪಡೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ನೆರವಿಂದ ಗಡಿದಾಟಿ ಹರೆಯು
ಅಡಿಯಾ ರಕ್ಷಿಡುವಂತೆ ಹೊಗುತಿರೆ ಒಳನಾಡಿನೆಡೆಯು
ಕಡಿವೆನೆಂದೆದುರಾದ ಕಂಗ ಕುಂತಳದೇಶದೊಡೆಯು

ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯಂತೆ ಸುರಿದಂಬುಗಳು ಹೊಗಲಿದೆಯು
ಕುಗ್ಗಾಲಾದರು ರಿಪುಯೋಧಾಗ್ರಗಣ್ಯರು ಪದಯು
ಕಂಗ ಬಿಡುಂಪಕೊಟ್ಟು ನಿಬಿಂಪಶ್ವದಂಗಳನು ಕೊಳಲು
ಮುಂಗಳವಾಯ್ತು ಪಸುಗೆ ವಿಜಯದ ಮಾಲೆ ಬರಲು

ಪೃಥಿವಿಯು ನಾಡೆಂಳಕೊಕ್ಕು ದಾಳಿಯ ಮಾಡುತಿರಲು
ಶತಮಾನ್ಯಗಳು ದಸ್ಯುಗಳ ಕಡಿದೆಸೆಯುತ್ತಲಿರಲು
ಪಶನಾದ ಕಂಗನೆಂದರಿದಣ ಕೂಬಿದ್ದ ಕೇಳಿ
ಮೃತಪಿತೃತರ್ಪಣ ಕೊಡುತಿದ್ದ ಕಂಗನು ಕೆರಳಿ

“ಹೊಯ್ ಹಾಕು ಕೊಡೆ ಬಂದೆ ಬಿಡಬೇಡ’’ ಎಂದೆದ್ದು ಬಂದು
ಹಯವೇರಿ ಖಡ್ಗ ಪಳ್ಳಾಳಪಿಸಿ ಪಡೆಮಧ್ಯನಿಂದು
ಗೆಲುವುದರಲಿ ಕಂಗ ಮೇಲೇರಿ ಬರುತಿದ್ದ ಪಡೆಯು
ಸೋಲುವುದರಲಿ ಜಗಿದನಹಾ ಬಂದನು ಬಿಳಿಗೊಡೆಯು
ಹಿಡಿದನು ಪೃಥಿವಿ ಕಂಗಾಧಿನಾಥನ ಕೈಯ ತಡೆದು
ಬಿಡುವೆ ನಿಮ್ಮವರ ರಾಜ್ಯಾಂಶ ಕೊಟ್ಟರೆ ನೋಡು ಮಡಿದು
ಕೆಡುವುದೇತಕೆ ನಿನ್ನ ಪಡೆವಳರೆನೆದಯೆ ವಡೆದು
ಒಡಬಟ್ಟು ಪಡೆಗೂಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನೀತಿಹಿಡಿದು
ಬನವಸೆ ಮೆಚ್ಚಿತು ಕರುಣೆಗಳರಸನನಂದು
ಉಣಲಿಲ್ಲ ಕಂಗ ರಾಜ್ಯಾಂಶವ ತೆತ್ತ್ರ್ತನೆಂದು

ದಿನವಿಡಿ ದುರಿತಾಪಹಾರಕ ಜಪಗೈದುನೇತ
ಗುಣಂಗುಡುತಿರೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೊ ಬಂದ ಪರನೃಪದೂತ

೫

ಸೂ ಪಲ್ಲವರ ದೊರೆ ಬುಧ್ಯಂಕುರವರ್ಮನ ಮಗಳನ್ನು ಕಂಗವರ್ಮ ಮದುವೆಯಾದನು. ಕಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮೊಳಗುವಂತೆ ವಿವಾಹಮಹೋತ್ಸವ ಜರುಗಿತು.

ದ್ವಾರಪಾಲಕ ಕೇಳಿದನು 'ಬಂದೆಯಿಂದು ಎಲ್ಲಿಂದ?'
'ನೂರು ಯೋಜನದಾಚೆಯಿಂದ?'
'ಯಾರು ಅಟ್ಟಿಗರಯ್ಯ ನಿನ್ನನಲ್ಲಿಂದ ಏತಕ್ಕೆ?'
'ನಮ್ಮೊಡೆಯರ ರಾಜ್ಯದಿಂದ—
ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವರಂತೆ ತಮ್ಮೊಡೆ ನಂಗವರಿಗೆ
ಆಗಬಹುದೋ ಹೇಗೆ ಎಂದು
ಕೇಳಿ ಬಾ ಹಾಗಾದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ ನಾನು'
'ಯಾರ ಮಗಳೋ ಹೇಳು ನೀನು'
'ಇಷ್ಟೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ಪಲ್ಲವಪ್ರವದಿರ ಮಗಳು
ಬುದ್ಧಶ್ರೀ ಅಮ್ಮ ಅಪರ್ಣೆಸರು
ಕೊಟ್ಟರಾಶಕೆ ನಿನಗೊಡೆಯರು ಸಂಬಳವಿಲ್ಲಿ
ಮುಂಟಾಳ ನಿಲ್ಲದಿರೆದೂರ'
'ಎಲೆಲೆ ಎಷ್ಟುದ್ದ ನಾಲಿಗೆ ಹರಿ ಬಿಡುವೆ ನೀಮೂಕೆ'
'ಮಾಡುವೆ ಎಂಥ ಆತಂಕ?'
'ಹೊಗೆಯು ಹಾಕಿ ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು ಹರಟಿದರೆ'
'ಬಲು ಬಿಂಕದೋರುವೆಯಲ್ಲ !'
'ನಿಲು ಬಿಗಿಯುವೆ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಂಬಕೆ ಇಲ್ಲೇ ನಿನ್ನ'
'ಹಲುಮುರಿದೊಗೆವೆ ನಾಮಲ್ಲ !'
ಎನುತಿರ ಕಂಗ ಸಮ್ರಾಜನೆದುರು ಬಂದನಾಗ

ತನಂ ಬೆವರಿದುದಾಳೆಂಗಳಿಗೆ
ಅನಿಮೇಷನಾಗಿ ನೋಡಿದ ಕಂತಳೇಶ್ವರನವರ
ದನಿದೆಗೆದನಂ 'ಏನೀಜಗಳೆ?'
'ಒಡೆಯಂ ಕೇಳೀಪೆಂಕ ಹಲಂಮೊರಿಯುಃಪನಂತೆ ನೆಸ್ನ'
'ನೀನವಗೇನನೆಸುರಿದೆ?'
'ಒಳಗೆ ನಂಗ್ಗಲಂ ತೊಡಗಿದ, ನಾನುಃ ಬಿಡೆನೆಂದೆ ಒಡೆಯುಃ'
'ಇವನಾವ ರಾಜನ ದೂತ?'
'ನೂರಂಯೋಜನ ದಾಃಚೆಯೊಡೆಯುನ ಆಳಿವನಂತೆ'
'ಯಾರಂ ನಿನ್ನೊಡೆಯಂ ಬಾಯ್ಬಿಚ್ಚು'
'ಸ್ವಾಮಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಬಂದ್ಯ್ಯಂಕಾರಪ್ಪಂದಿರಿಂದ'
'ಏನೆಂದರವರು ಪೇಳ್ ಮೊದಲಂ'
'ಭಾವಂದಿರೇ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಿರೆ? ನಾವೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನು,
ಅತ್ತೆಯುಃವರಿಗೆನ್ನ ನಮನ.
ಬಂದ್ವಶ್ರೀ ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಂಬುಂದುಃ ಗೊತ್ತೇ ?
ಹೃದ್ಯ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳ
ಮುಂದ್ದಾಗಿ ತಾನುಃ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಲ್ಲಳಂ ಮತ್ತೆ
ಸದ್ಯ ನೋಡಿರಿ ಪತ್ರ ಅವಳ —
'ಪ್ರಿಯತಮ ಕಂದ ನಾನನಂದಿನನೆನೆವೆನುಃ ನಿನ್ನ
ದಯೆ ಶೌರ್ಯಗಳ ಮುನವನ್ನ
ಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಪತಿಯಾಗಿ ಸೌಹಾರ್ದಸಂಪನ್ನ
'ಬಯಕೆಯಂ ನಡೆಸಿಕೊಡೆನ್ನ'
ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಂ ಪತ್ರವನೋದಿನಕ್ಕ ಮಾರಾಯಂ
ಬಾಗಿ ಕೊಡಲಂ ದೂತ ಹರಸಿ
ಹೋಗಿ ಕೊಡಿದನಬ್ಬೆಗೆಂದುಃ ಮೆಚ್ಚಿತ್ತ ಕೈತುಂಬ
ರಾಗವೇನನೊ ರಣಾಂಗಣಸು
ಬಂದ್ಯ್ಕಂಕಾರನ ಅಕ್ಕ ಸೊಸೆಯಂ ಪತ್ರವ ನೋಡಿನಕ್ಕು
ಎದ್ದು ಕೈತುಂಬ ಹೊನ್ನಿತ್ತು

ಮುದ್ದು ಕಂಗನೆ ನಿನಗೊಪ್ಪಿಗೆಯಾಯ್ತಲ್ಲ? ಎಂದು
ಗುದ್ದಿ ಕೇಳಿದಳು ಕೈಯನಾತು
ಗೋಣನಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿದನು ತನ್ನೊಪ್ಪಿಗೆಯ
ಶ್ರೀನಿಕೇತನ ಕಂದನಾಥ
ಜಾಣ ಮಂತ್ರಿಗಳನುಕೂಲಸಂದೇಶವ ಕಳಿಸೆ
ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಯು ಸಹಿತ
ರಾವುತ ಮಾವುತ ಮೇಣೆ ಮಂಚಲುಗಳ ಸಾಲು
ಕಾವಲುದಳಗಳ ಮುಂದೆ
ದೀವಟಿಗೆಗಳ ಹಂತಿಯಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿರೆ ಡೋಲು
ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಭೆ ಹಿಂದೆ
ಕಂಚಿಯು ನಗರ ಕೌಮುದಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿತು ರಾತ್ರಿ
ಪಂಚಬಾಣೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ
ಸಂಚಿತ ಪುಣ್ಯ ಮೈವೆತ್ತು ಮೆರವಣಿಗೆಯಾಗೆ
ಚಂಚಲಾಕ್ಷಿಯರ ಗೀತದಲಿ
ಕವಿಗೋಷ್ಠಿ ಯಕ್ಷಗಾನಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ನೋಡಿ
ಬುವಿಮೋಹಿಸುವ ಕಲಾಕೃತಿಯು
ಸವಿದರು ಕಂಚಿಯ ನಾಗರಿಕರು ಬನವಸೆಯು
ದಿವಿಜಮಾನದಪರಿಣತಿಯು
ಹಿಂದಿರುಗಿತು ರಾಜಪುತ್ರಿಯೊಡನೆ ಆ ದಿಬ್ಬಣವು
ಚೆಂದವ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಸುಡುತ
ಮುಂದಾನೆ ಧೇನು ಮಂಗಲವಾದ್ಯ ತೂರ್ಯಘೋಷಗಳು
ಸ್ಯಂದನಗಳ ಸಾಲುಸಹಿತ
ಬನವಾಸಿಬಾಹ್ಯಕಟ ಬಾನೆತ್ತರಕ್ಕೇರಿದಾಗ
ಜನಗಣ ಕಡಲಲೆಯಂತೆ
ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು ಬೇಗ
ನವದಂಪತಿಗಳನೋರಂತೆ
ಉತ್ಸವೋತ್ಸವಗಳ ಕಂಡಿತ್ತು ಕನ್ನಡಕುಲ ನಿತ್ಯ

ಸ್ವಸ್ತಿಪಾಠಗಳ ಕೇಳುತ್ತ
ಉತ್ಸಿಕ್ತರಿಪುಗಳ ಕಾದಿಗೆದ್ದಯ್ತುಹ ದೊರೆಯು
ಉತ್ಸಾಹವನು ವರ್ಧಿಸುತ್ತ

೬

ಸೂ : ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಕಂಗವರ್ಮ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ, ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತನಾದ

ಕಾದಂಬ ಕುಂತಳ ವೈಭವವ
ಹೋದ ಬಂದವರಿಂದ ಕೇಳಿದವ
ಜಾದುವಿಗೊಳಗಾಗಿ ಪುರಸಿರಿಯು
ಎಯ್ದು ಹಿಡಿದು ತನ್ನೂರಿನ ದಾರಿಯು
ತುಂಟೆಯರಾದುದು ದುಷ್ಟಕೃತ್ಯವಷ್ಟೆ
ಉಟ್ಟುಣ್ಣದವನಪರಾಧಿಯಷ್ಟೆ
ಪಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆ ಮೂಯಲಷ್ಟೆ
ಕಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದ ಕೆರೆ ಕಾಡೊಳಷ್ಟೆ
ಇಂತಿರೆ ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆಯಿತಲಾ
ಸಂತತಿಯಾಗದೆ ಹೋಯಿತಲಾ
ಅಂತಾಗಲರಮನೆ ಚಿಂತಿಸಿತು
ಕಂತುಹರನ ನೆರೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿತು
ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಅಣಿಯಾದ ದೊರೆ
ಶ್ರೋತ್ರಿಯರೊಡನೆ ವಸಂತ ಬರೆ
ವೇತ್ರವತಿಯರೋಳಿ ಮುನ್ನಡೆಯೆ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಂಡಿತ ಪುಣ್ಯ ಕುಡಿವಡೆಯೆ
ತಾಳಗುಂದದ ಪ್ರಣವೇಶ್ವರನ
ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದನು ಶುಭಕರನ
ಹಾಲೆರೆದಾ ಗೋಕರ್ಣೇಶ್ವರಗೆ

ಆಳಿದ ಭಕ್ತಿಯಂ ಕಡಲೊಳಗೆ
ಕೊಬ್ಬಿಯು ಚೆಲ್ಲಿಯು ಬರೆಲಂಘಿಸಿ
ಹೊಲ್ಲಮೆಯನು ಕಳೆಮುದ್ಧರಿಸಿ
ಕೊಲ್ಲಾಪುರೀಯರ ಪಾಲಿಸಿದ
ಚೆಲ್ವ ಮಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿದ
ಅಹಿಕುಲಪತಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನಿಗೆ
ನಮಿಸಿದ ದೊರೆ ಮಂಜುನಾಥನಿಗೆ
ಬಹುಸೋಪಾನಗಳೇರಿ ಗುತ್ತಿಯೂರ
ಮಹದೇವಿಗುಧೋ ಎಂದ ಭಕ್ತಪರ
ಕುಲದೇವ ಬಲದೇವ ಮಧುವಲ್ಲಭ
ಸಲಿಸಯ್ಯ ಬಯಕೆಯನೆನೆ ದುರ್ಲಭ
ಬಲಗಡೆ ಬಿತ್ತು ಪ್ರಸಾದಸುಮಂ
ಒಲವಿಗೆ ಒಲಿವುದಂ ದೇವಕ್ರಮಂ
ಮಾಸಗಳೆರಡಳಲಂ ಮಾಸತಿಗೆ
ಲೇಸಿನ ಕನಸು ತೋರಿತಂ ಜೊತೆಗೆ
ಬೇಸಿಗೆ ಮುಗಿವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಗೆ
ಸೂಸುವ ಮಗನೊಗೆದನಂ ದೊರೆಗೆ
ದೇಗುಲಗಳ ಗಂಟೆ ದೀರ್ಘಿಸಿತಂ
ಬಾಗಿನಗಳ ದಾನ ಮಾರ್ದಿಸಿತಂ
ಜೋಗುಳಗಳ ಗೀತೆ ಜೋರಾಯಿತಂ
ಬಾಗಳ ಸರ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನೇರಿತಂ

೭

ಸೂ : ಕಂಗವರ್ಮ ಅಮರನಾದ; ರಾಜಮಾತೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದಳು, ಕುಮಾರ ಭಗೀರಥ ವಾಕಾಟಕರೊಡನೆ ಕಾದಿ ತನ್ನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ೩೭೦ ರಿಂದ ೪೧೦ ರ ವರೆಗೆ ವೈಭವದಿಂದ ಆಳಿದ.

ಬಂದಿರೆ ಮಂಗನಿಷಕೆ ಕಾಹಿಲೆಯಿಂದ
ಸಂದ ತಂದೆಯಂ ಪರಕೆ
ಮಂದಿ ಗೋಳಿಟ್ಟುದಂ ಮನೆಮಂತಗಳ ಮೆಚ್ಚಿ
ನಂದಾದೀಪದ ಹರಕೆ
ಸಲ್ಲಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ! ಸಾವಿರ ಜನ
ಮಲ್ಲಿಗೆಗಳ ದೊರೆಗೆ ।
ತಲ್ಲಣಿಸಿದ ರಾಜಮಾತೆಯು ಸಂತೈಸಿ
ಪಲ್ಲಿ ಹಾಸಿತು ಧರೆಗೆ ॥
ಚಂದನಗಳ ಕಟ್ಟಿಗೇರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ
ತಂದ ಕಪ್ಪೂರಗಿರಿಯಂ
ಸಂದಮುರಿಸಿ ಪಾವನಿಸಿದರು ಕಾಯಂಪ
ಸ್ಕಂದಶಕ್ತಿಯಂ ಮರಿಯಂ ॥
ಕೊಡಹಿ ದಂಗುಡ ಭಾರವ । ರಾಜಶ್ರೀಯಂ
ತೊಡೆಯೊಳಿರಿಸಿ ಗೌರವ ।
ಕೆಡದಂತೆ ಪಾಲಿಸುತಿರೆ ರಾಜಮಾತೆ ತಾ
ಗೆಡಂಗಿತರಿಜ್ಞಾರವ ॥
ಸಚಿವಸಾಮಂತಾಧಿಪ । ಸಾಹಸಮೆಲ್ಲ
ರಚಿಸಿದ ಬಲ ನಿಸ್ತುಲ ।
ಇಚಂಯಾಂಶ ಮೂಲವೊಣಗಿತರಿಗಳಿಗಾದ
ವಚನವಾಯಿತಂ ವಿಹ್ವಲ ॥
ಮಾಕಾಟವ್ಯಾಕರಣ । ತಪ್ಪಾಯಿತಂ
ಭೂಕಂಟಕತೆ ಹೋಯಿತು ।
ಶ್ರೀಕಂಠಕೇಶ ಭಗೀರಥನನು ಕಂಡಂ
ಲೋಕಕಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು ॥
ರುದ್ರಸೇನನಂ ಕಾಣದೆ । ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ
ಭದ್ರವ ಬಲ ಸಹಿತ ।
ಎದ್ದೋಡಿದನಂ ಮಹಾರಂಡವೃಷಿಬಾಲನ

ಅದ್ರಿಯೋಧರಿಗಂಜುತ ।
ಅಭಿಮಾನ್ಯ ಉದಯಿಸಿದ । ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತಿ
ನಭದಿ ನರ್ತಿಸಲೆತ್ತಿದ ।
ಪ್ರಭು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೆನಿಸಿ ಕದಂಬರ
ವಿಭವಸ್ತಂಭವ ಹತ್ತಿದ ।
ಕಳೆದಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಾಂಶವ । ಧುಂಡದಿಭೂಪ
ಗೆಲಿದ ಕನ್ನಡವಂಶವ
ಬೆಳಗಿದ ಧರ್ಮವಿಜಯಂಗಳನೇಕವ
ಗಳಿಸಿ ಪಡೆದ ಸಂಸ್ತವ ॥
ಹದಿನಾರರೀ ಹಾಡಂಗ । ಪರಿಯಂತಾಗೆ
ಚೆದುರನೆಂದರಂ ಗಿಡಂಗ ।
ಕದನದಿ ಹಗೆವರಯಶವ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ
ಗದರಂಜಿಸುಂಗೆಂ ಗಂಡಂಗ ।
ಅಕ್ರಮಿಂಗಳ ಬಂಧಿಸಿ । ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟು
ವಿಕ್ರಮಿಂಗಳ ಸೋಲಿಸಿ ।
ಶಕ್ರನ ಕರೆದಶ್ವಮೇಧವ ಮಾಡಲಿಂ
ಪಕ್ರಮಿಸಿದ ಮೇಳಿಸಿ ॥
ಘಾತಿಸಿದರಿಹಮುವ । ಯೂಪಕೆಬಿಗಿ
ದೂತಿದಾಯಕ ದೇವರ ।
ಆತ್ಮವಂಕರ್ಪಿಸಿ ತನ್ನಶ್ವರತ್ನವ
ಘಾತಿಸನವನೀಶ್ವರ ॥
ವೇದವೇತ್ತರ ಗೊಟ್ಟಿಯಂ । ಕರೆದು ದೀರ್ಘ

ವಾದವ ನಡೆಸಿ ತನ್ನ ।
ಸಾಧುಂತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಭಗೀರಥ
ಆದ ರಾಜರ್ಷಿ ವುಂನ್ನ ॥
ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರುಂ । ದಿಗ್ದೇಶವ
ಆಚಾರ ಕೋವಿದರು ।
ಈ ಚಂಡಪಂಡಿತನಾಸ್ಥಾನವನುಂ ಸೇರಿ
ಯಾಚಿಸದವರಾದರಂ ॥
ಕೊಡಂಗೈಯಂ ದೊರೆಪೇಳ್ನಿಸಿ ।
ಕುಂತಳಪತಿ ।
ಒಡವರ ದೈವವಾದ ।
ಅಡವಿಕಿರಾತರ
ಪಡೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದೀತ
ಒಡೆಯನೆಂದಿತುಂ ವನದ ॥
ಗುಂಡಂಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ ।
ಬಿರಿಯಂ ಹತ್ತಿ ।
ಬಂಡೆಗಳನುಂ ಜರಿದ ।
ಗಂಡರ ವುಂೂಗುಂತಿ
ಎನಿಸಿ ಭಗೀರಥ
ದಂಡಿಸಿದನುಂ ದುಷ್ಟರ
ವಾಕಾಟ ಬಾರದಾದ ।
ಗಂಗರ ದೊರೆ ।
ಬೇಕೆನ್ನದಾದ ರಣ ।
ಆಕೆ ವಾಳನ ಕಣ

ಕಲಿಂ ಬಂದ ಧಂತ್ರರ
ನೂಕಿವ ಬಿಂಜದಾಚೆ
ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ವಂಶದ ।
ರಾಜ್ಯಾರ್ಣವ ।
ಮಂತ್ರರತ್ನವ ಕೋಶದ ।
ಉತ್ತಮಂ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವ
ವೃಷಭ ಕಪಿಲೆಗಳ
ಕೊತ್ತಳಿಗಳ ಸಾಕಿದ ॥
ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ।
ಗರಡಿಗಳ
ಪತ್ತನಗಳಲಿ ಕಟ್ಟಿ ।
ಹತ್ತೂರ ಬಲ್ಲೊವ
ಜರನೇಮಿಸಿದ ದೊರೆ
ಪತ್ತಿಗೆ ಬಿಜ್ಜೆ ಬಿಟ್ಟಿ ॥
ಕಡಲೂರರೇವುಗಳು ।
ಈ ರಾಜ್ಯದ
ಅಡಿಕೆ ಮೆಣಸಂಗಳನಂ ।
ಹಡಗಂಗಳಿಂದ
ವಿದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಟ್ಟಿ
ಪಡೆದವು ಹೊಂಗಳನಂ ॥
ಇಂತುಂ ವಾಣಿಜ್ಯದಲಿ ।
ಮುಂನ್ನಡೆಯಿತುಂ ।
ಕುಂತಳದೇಶಮಂದುಂ ।
ಪಂಥದಿವಣಿಜರುಂ
ದೇಶವಿದೇಶಗ
ಳಂತವ ತಲಂಪಿದರುಂ ॥
ಶಂದರುಂ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ।
ರತ್ನಂಗಳ ।

ಹೊಂದೇರಲಂಕೃತಿಗೆ ।
ಬಂಧುರಾಕಾರ ಭ–
ಗೀರಥ ಬರುತಿರೆ
ಚೆಂದನಾಚಿತುನೋಡಿರೇ ॥
ನಾನಾ ದೇಶದ ರಾಜರು
ಕುವರಿಯರ ।
ನಾವೇಲು ತಾವೇಲೆಂದು
ಸ್ವಾಮಿಗೆ ತಂದರು
ಮನವೊಪ್ಪದವದಿರ
ಶ್ರೀಮನೋಹರ ಬಿಟ್ಟನು ॥
ಕೊನೆಗೆಸೇಂದ್ರಕಕುವರಿ
ಮೆಚ್ಚಿಸಿದಳು
ಘನಚಕ್ರವರ್ತಿಯನು ।
ದಿನವ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮಂ
ಗಲವನಾರಂಭಿಸೆ
ಜನತಾಬ್ಧಿಯುಬ್ಬೇರಿತು ॥
ಶಂಖದ ಕೊರಳೀಕೆಗೆ
ಸಿಂಹದ ಕಟಿ ।
ಬಿಂಕದ ನಡೆ ಮೊಗದ ।
ಪಂಕಜವನ್ನರ
ಳಿಸುವರ್ಣಕಾಂತಿಯು
ಸಂಕ್ರಮು ಎದೆಯೂರಿಗೆ ॥
ಅಪ್ಪಟ ಕನ್ನಾಡಿನ ।
ಕನ್ನಿಕೆ ಇವ
ಳೊಪ್ಪದ ತುರುಬುಗಳ ।
ಕಪ್ಪ ಕೊಟ್ಟನು ಪ್ರತಿ
ಮಾಡಲಾಜ್ಞಾಗಿಸಿದ

ತಿಪ್ಪೋಜ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ॥
ಷಟ್‌ಶಾಸ್ತ್ರವೋದಿರುವ
ಪಂಡಿತೆಯೋಕೆ
ದಿಟ್ಟೆ ಕ್ಷಾತ್ರವ ತೋರುವ ।
ಪಟ್ಟನಂ ಬಲ್ಲಯಂ
ಶೋಧರೆ ಎಂದೂರ
ಭಟ್ಟರುಂ ಹೊಗಳಿದರು ॥
ಈಕೆಯೊಡನೆ ರಾಜ್ಯವ
ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದ
ಭೂಕಾಂತನೊಂದುದಿನ ।
ರಾಕಾನಿಶಾಕರ
ರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಂಥ
ಶ್ಲೋಕವೆರಡ ಪಡೆದ ।
ತಿಳುಪೇನು ಹೊಳಪೇನಿದು
ಈಯುವೇಳರ
ಕಳೆಯೇಭ್ರ ಶುಭ್ರವಿದಾ ।
ಎಳೆಯಾತನದೊಳೆ ದಿ
ವ್ಯಾರ್ಥಸೂಚಕವಾಣಿ
ಮೊಳಗಿತೇನೆನಲು ಜನ ।
ರಘುಕಾಕುತ್‌ಸ್ಥರಜೋಟಿಗೆ
ಪುರಂಧ್ರಿಯು
ರೊಗುವಿಂಗೆ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ।
ಬಗೆ ಬಗೆಯುಡಿಗೆಗ
ಳನು ನಿತ್ಯ ತಂದಿಟ್ಟು
ನಗಿಸಿಯಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ।
ಐದು ತುಂಬುವ ಮೊದಲೇ
ವೇದದಮಾತ

ನಾಯದ್ದುಲಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ
ಪಾದರಸದ-ಬುದ್ಧಿ
ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿತೆಲ್ಲ
ಮಾದರಿಯಾಚಾರ್ಯರ ॥
ಕೋಟಿದೀಪಾರಾಧನೆ
ನಡೆಸಿಜನ
ರಾಟವಾಡುವವೀರರ ।
ಮಾಟವನೋಡುತ್ತ
ಸಂಜೆಗಳೆಯುತಿದ್ದ
ತೋಟವಾಯ್ತುಡಿ ನಗರ ॥
ನಮ್ಮನಾಯಕರಿವರು
ಕನ್ನಾಡಿನ
ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮುಕುಟಗಳು ।
ಚಿನ್ಮಯುನಿವರಿಗಾ
ಯುಷ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲೆಂದು
ಹೆಮ್ಮಕ್ಕಳಾಡಿದರು ॥

೮

ಸೂ : ಭಗೀರಥ ಕುಮಾರರಾದ ರಘು–ಕಾಕುತ್ಸ್ಥರು ಪ್ರಬುದ್ಧ-ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅರಿಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ತಂದೆಯ ಹಿಂದಶ್ವವೇರಿ ರಣ-
ಸಿಂಧುರಗೀರ್ವಾಣರು ಬೇಟೆಗೆ ಸಾರಿ
ಬಂದಬ್ಬೆಗೆದೆಗೆ ಕಾಲೊತ್ತಿ ತಾನು
ಮುಂದಲೆ ಮೂಸಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟಳು ಎತ್ತಿ

ಆರ್ಯಕನ್ನಡ ನಾಡಿಯಿಂದ ಸೌಕಂ
ವರಾರ್ಯಸಹಜ ಕಾಠಪರಾಧುರ್ಯದಿಂದ
ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವ
ರಾರೈದರ್ಚಿಸಿದರತಿಥಿಗಳ ಬಂದ

ಇನ್ನೂ ಕೌಮಾರ ಕಾಲದಲೀ ಶಾಸ್ತ್ರ
ವನ್ನು ಕಲಿಯುತಿದ್ದರವ್ರು ನಿಂದೇನೇ
ಧನ್ಯವಾಯಿತು ರಾಜ್ಯಶಕ್ತಿ ಇವ
ರನ್ನರ ಕೈಹಿಡಿದೆನೆ ಗುರುಸೇನೆ

ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಕೆ ರಘು ಅಣ್ಣ ಆದ
ರವಿ.ತಭಕ್ತಿಯಂ ತೋರುತಿದ್ದ ಆ ತಮ್ಮ
ಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯವನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಮಾಡಿ
ನಮಿಸಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ತಾಳದೆ ಹಮ್ಮ

ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತನಾದ ರಘು
ಶಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತನಾದ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ
ಕ್ಷಾತ್ರದಿವ್ಯೋಗವಾದ ಅವರ ಯುಕ್ತ
ಪಾತ್ರವ ಮೆಚ್ಚಿತು ಲೋಕಸಮಸ್ತ

ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕುಂತಳವ ಆಳ್ವ
ಶಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯುತಿವರಲ್ಲೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ
ಸ್ವತ್ತ ಭಗೀರಥರಾಯಂ ಮಾನ
ಪ್ರಸ್ಥವ ಹಿಡಿದನಂ ಪಟ್ಟದೊಳಿರಿಸಿ

ರಘುಚಕ್ರವರ್ತೀ ಶ್ರೀಭೀಮಂ ಇಡಿ
ಜಗವ ನಡುಗಿಸುವ ಅರ್ಜುನ ಯೋಧ
ಅಗಣಿತಸೇನ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಮೊಗೆ
ದಗಚೇಪಹಗೆವರ ಯುವರಾಜನಾದ

ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಸೇನಾನಿ ಭೀಷ್ಮ
ಪ್ರತನಾಗಿ ದಾಡಿದಂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ
ಕ್ರತುಂಗಳ ಮಾಡಿಸಿ ದೊರೆಯು ಕೀರ್ತಿ
ಶ್ರುತವಾಗುವಂತೆಸಗಿದ ದೂರದೃಷ್ಟಿ

ಕ್ಷತ್ರಪ ರುದ್ರದಾಮಣನ ಮಗ–
ಕ್ಷಾತ್ರರೆ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ರಿಯರನ್ನು ತಂದು
ಇತ್ತು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸಲು ದೂತ
ರೊತ್ತಿಬಂದರು ದೊರೆಯೆಡೆಗೆ ತಾವಂದು

ಗುಪ್ತರಿಗಂಜಿದ ಸಿಥಿಯರು ತನ್ನ
ಶತ್ರುಗಳನು ಹಣಿಯಲು ಹೊಂಚಿ—ಧರೆಗೆ
ರತ್ನವೆನ್ನಿಸಿದಂಥ ರಘುಗೆ ಕರೆ
ಯಿತ್ತಿದ್ದ ಮದುವೆಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ

ಉತ್ತರದಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಗುಪ್ತ
ಉತ್ತುಂಗನಾದರೂ ಓಲೈಸದಹಹಾ
ಇತ್ತಬಂದಿಷನಿವನೆಂದು ರಘುಂ
ಇತ್ತನೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಯೆ ವಿವಾಹ

ರಾಜವೈಭವವೆಂಬುತಿಲ್ಲ ಬಹು
ಸಹಜವೆನ್ನಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನಿಡಿಸಿ
ತೇಜವ ಮೆರೆದ ಸಾತ್ವಿಕದ ಭೂರಿ
ಭೋಜನವೊದನು ಬಿಡದೆ ಮುನ್ನಡೆಸಿ

ಉತ್ತರಾಪತಿ ರಘುವಾದ ಆ–ಕಾ–
ಕಂತ್‌ಸ್ಥ ಚಿತ್ರೆಯು ಕೈಯಂಹಿಡಿದ ಸಂತೋಷ
ಉತ್ಸವಕೆಡೆಗೊಟ್ಟಿತಿಲ್ಲಿ ಜನ–
ರುತ್ಸಾಹಕೆಣೆಯಿಲ್ಲ ಬನವಸೆಯಲ್ಲಿ

ಶ್ವೇತಮಯೂರಗಳಂತೆ ರಘು-
ನಾಥಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ದಂಪತಿಗಳು ಜನರ
ಪ್ರೀತಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಧರ್ಮ-
ವೀಥಿಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ದಾನಾಧ್ವರರ

ಕಾದಂಬಕೀರ್ತಿಯ ಕೇಳಿಹೃಷ್ಟ-
ನಾದ ಕೇಕಯರಾಜ ಉತ್ಸಾಹತಾಳಿ
ತಾ ದಾನಕೊಟ್ಟನು ಸಂತೆಯ ಆಕೆ-
ಯಾದಳು ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಪತ್ನಿ ನಲ್ಗತೆಯ

ಮಾಧವಗಂಗ ಸ್ನೇಹವನು ಬೇಡಿ
ಪಾದಗಾಣಿಕೆಗಳ ಕಳಿಸಿದ ರಘುಗೆ
ಹೋದ ಪ್ರವರಸೇನ ದೂರ ತನ್ನ
ಮೇದಿನಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತಲಿದ್ದಬದಿಗೆ

ಆದರೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತಾಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ
ಸಾಧಕನಾಗಿ ರಘೂತ್ತಮನೆಡೆಗೆ
ವಾದಿಸೆ ಕಾಳಿದಾಸನನು ಅಟ್ಟಿ
ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋದನು ಮನೆಕಡೆಗೆ

ಕಾಲಹೋಗಲು ಮುಂದೆ ಹರಿದು ರಘು
ಬಾಲಕರಿಲ್ಲದೆ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥಪಡೆದ
ಶೀಲಸಂಪನ್ನ ಕನ್ಯೆಯರ ಸಾಕಿ
ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಷಾತ್ರ ಬೆಂಬಿಡದ

ಅವನ ಸುಪುತ್ರ ಶಾಂತೀಶ ತನ್ನ
ಕುವರನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ ರಘುರಾಯ
ಅವನೀಪಾಲಕ ಗುಣಸಾಂದ್ರ ಪುಣ್ಯ
ಧವಳ ಕೀರ್ತಿಯ ಪಡೆದನು ಧರ್ಮರಾಯ

ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಲು ಮತ್ತೆ
ತಪ್ಪದೆ ಬಂದನು ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸ
ಒಪ್ಪಿಸೆ ರಘುವ ಕುಮಾರ ಗುಪ್ತ
ನಪ್ಪ ಕಳಿಸೆ ಕನ್ಯೆಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ

ನನ್ನೊಡೆಯು ಚರಿತವನ [illegible]
ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಚಿಸುವೆನೆಂದು
ದಣ್ಣಕ್ಕೆ ಹೇಳಲು ನಕ್ಕು ಹೋಗು
ನಿನ್ನೊಡೆಯನ ಕಳಿಸೆಂದ ತಾನದು

ಇಮ್ಮಡಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತಾರ್ಕ ಬಂದು
ತಮ್ಮೂರಾತಿಥ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಗ್ಗಿಲಾಯಿತ್ತೆಂದು
ಸುಮ್ಮಾನದಿಂದುಬ್ಬಿಹೋದ ರಘು
ವರ್ಮನ ಘನತೆಯು ನೆರೆ ಮನದಂದು

ಆಳುವ ಪಶುಪತಿಯಪ್ಪ ದೂತ
ಮೇಳವ ಕಳಿಸಿದ ಕನ್ನೆಯಂ ಬೇಡಿ
ಜಳನಟ್ಟಿದ ನರೇಂದ್ರನಿಗೆ ತನ್ನ
ಪಾಳಿಯೆಂದಾ ಪ್ರವರಾಖ್ಯ ರಾಜೇಂದ್ರ

ಅಜಿತ ನರೇಂದ್ರಸೇನನನು ಮತ್ತು
ವಿಜಿತಾರಿ ಪಶುಪತಿ ಆಳುವನನ್ನು
ಭಜಿಸಲೊಪ್ಪಲ್ ಅರಿವೆಂ ಇನ್ನು ಗುಪ್ತ
ವಿಜಯಿಯಾದನು ಪಡೆದಮುರಾಂಬೆಯನ್ನು

ಕನ್ನಡನಾಡ ದೀಪಗಳು ಇಂತು
ಅನ್ಯರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿದವೆನಲು
ಧನ್ಯ ಕದಂಬರ ಕುಲವು ಸರ್ವ
ಮಾನ್ಯವೆಂದಿತು ಗಣ್ಯರಾಜಮಂಡಲವು

೯

ಸೂ : ರಘುವಿನ ಸನ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರಿ ಜನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಯೋಗ.

ತತ್ವ ಚಿಂತನವ
ಹಿಡಿದಣ್ಣ ತನ್ನ
ಆತ್ಮಪ್ರ ತಮ್ಮ
ದೊರೆಗರ ಚಿನ್ನ
ಹೊತ್ತಾನು ಹೊರೆಯು
ಕುಂತಳ ಧರೆಯು
ಇತ್ತರೆಂದವಗೆ
ವಹಿಸಿದ ಬಗೆಗೆ—
ಆನಂದಬಾಷ್ಪ
ಸುರಿಸಿತು ನಾಡು
"ಏನೆನ್ನಬೇಕು
ನನ್ನಿಯು ಬೀಡು
ಈ ನಮ್ಮ ರಾಜ
ದೇವಾತ್ಮ ತೇಜ
ನಮಗೀಗ ಸೂಳು
ಬರೆ ದಿವ್ಯ ಬಾಳು''
ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ । ಮೊದಲಾಯಿತಾಗ
ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಯೋಗ ॥
ಕೊಂಕಣನಗರ । ಋಷಿರಾಜ ಶಿಬಿರ
ರಘು ಜನಕಾತ್ಮ । ಅಪಹೃತ ಪಾಪ್ಮ ॥
ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳ । ಶ್ರಮಣ ಭಿಕ್ಕುಗಳ

ವೇದಾಂತ ಧುರರ । ವಿಜ್ಞಾನ ಪರರ ।
ಪರಿಷತ್ತು ನೆರೆದು । ಸತ್ಯಾರ್ಥವರೆದು
ಜನ ಶಿಕ್ಷಣವನು । ನಡೆಸಿದ ಹವಣು
ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ । ಮೊದಲಿದೇ ಎಂದು
ಸಲಿಸಿತು ಲೋಕ । ನುತಿಯು ವಿವೇಕ ॥

ಶಮೆಗೊಂದೇ ದುಡಿವ
ಭೃವೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿವ
ಕೃಮಿಗಳು ನರರೇ ?
ಸ್ವಹಿತಾರ್ಥ ಪರರೇ ?
ವ್ಯಷ್ಟಿಯು ಕ್ಷೇಮ
ವ್ಯಷ್ಟಿಯೊಳಿಲ್ಲ
ಸೃಷ್ಟಿಯು ನೇಮ
ದೃಷ್ಟಿಯೊಳಿಲ್ಲ !
ವ್ಯಕ್ತೀಷ್ಟ ನೇತ್ರ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ
ಭುಕ್ತಿಯು ಬಾಳ್ಗೆ
ಪರಹಿತವೇಳ್ಗೆ
ಸತ್ಸಂಗ ನೀತಿ
ರಾಜ್ಯದ ನೀತಿ
ದುಃಸಂಗದಿಂದ
ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭೀತಿ !
ಪ್ರಜೆಗಳ ರಾಜ್ಯ
ಸಮ ಸಂವಿಭಾಜ್ಯ

ರಾಜ ನಿಯೋಜ್ಯ
ಪ್ರಭುಂಶಾಪ್ರಯೋಜ್ಯ ;
ಶಕ್ತಿಯೇ ದೈವ
ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಾವ
ಪ್ರಜೆ ಕೆಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ
ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಭೋಜ್ಯ !
ಅನ್ವರ್ಥ ಕರ್ಮ
ಸಂಸ್ಕೃತ ಧರ್ಮ
ಪುಣ್ಯದ ನಿಕಷ
ನ್ಯಾಯದ ಹರುಷ !
ಜನಪದ ಸೇವೆ
ಮಾಡುವನೆಂದೇ
ರಾಜನ ಸೇವೆ
ಪ್ರಜೆ ಮಾಡಲೆಂದೇ !
ಜನಕನ ಕವಚ
ಮಾನವ ತೊಡಲಿ
ಜನ ಜಾತಿ ಹೀನ
ಕುಲಕೆ ತಾ ಕೊಡಲಿ !
ಕರ್ಮವಾಗದಿಹ
ಕರ್ಮವೆ ಜ್ಞಾನ
ಜ್ಞಾನವಿಹೀನ
ಭಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನ !
ಭಿನ್ನನ 'ಬೇಕು'
ತಂಬ್ಬ ಸಂತೋಷ
ಅನ್ವರ್ಥ ಕಾರ್ಯ
ದಿವ್ಯಾತ್ಮ ಘೋಷ !

ಬದುಕಿದನಿಂತು
ರಘು ಸರ್ವತಂತ್ರ
ಕನ್ನಡ ಪುಣ್ಯ
ಸರ್ವತ್ರ ಗಣ್ಯ ।

೧೨

ಸೂಚನೆ : ೪೨೫ ರಿಂದ ೪೫೦ ರ ವರೆಗೆ ಕಾಕುತ್‍ಸ್ಥವರ್ಮ ಕದಂಬೇಶ್ವರ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದ. ಅನಂತರ ಅವನ ಮಗ ಶಾಂತಿವರ್ಮ ಧರ್ಮ-ಮಹಾರಾಜ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ, ಮುದುವೆಯಾದ. ಬನವಾಸಿ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿತು ಕನ್ನಡನಾಡು ಸಮೃದ್ಧವಾಯಿತು. ಅವನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗ ಬಂದ; ಅರ್ಧ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಉಳಿಯುವಂತಾಯಿತು; ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಮೊದಲು ಅದೂ ಉಳಿಯದಾಯಿತು,

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಕಾಕುತ್‍ಸ್ಥ ರಘುದೇವನಡಿಗೆ
ನತಶಿರನಾಗಿ ಪ್ರಜಾರ್ಥದ ನಡೆಗೆ
ವ್ರತತೊಟ್ಟು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಮೇಲೆ
ಸುತ ಶಾಂತಿವರ್ಮ ಪಟ್ಟವನೇರ್ದ ಲೀಲೆ !

ನಿರ್ಜನತೆಗೆ 'ಶಾಂತಿ' ಎಂದರೆ ಸಲ್ಲ
ನಿಃಶಬ್ದತೆಗೆ ಎಂದರದು ಸತ್ಯವಲ್ಲ
ನಿರ್ಜೀವತೆಗೆ 'ಶಾಂತಿ' ಎಂದರೆ ಸರಿಯೇ ?
ನಿಷ್ಕರ್ಮ ನಿಷ್ಕಂಪ ಅಲ್ಲವೆ ಬರಿಯೇ ?

ನಿರ್-ನಾಮ ರೂಪದ ಪ್ರಜ್ಞಾನಸೂರ್ಯ
ಸನ್ನಾಮಚಿಹ್ನಿತ ಸರ್ವಾತ್ಮಧೈರ್ಯ
ಉನ್ನತ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಂಕರ್ಯ—
ಎನ್ನುವುದನು ನಂಬಿನಡೆವವನಾರ್ಯ !

ರಘುತತ್ವಕೌಮುದಿಯುಲಿಯಿಂದ ಜೀವ
ಮಂಗಪಂಗಿಸುವ ನಿರ್ಮಲಾನಂದ ಭಾವ
ಮಂಗನಾದ ಕನ್ನಡ ಸನ್ಮತ ಪ್ರಜೆಗೆ
ಅಗದವಶಾಂತಿಗೆ ದುರ್ಜನದುಜೆಗೆ !

ಜಮದಗ್ನಿಯಾಗಿದ್ದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯದಲಿ
ಜಮದಗ್ನಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಚ್ಚಿಕೀರ್ತಿಯಲಿ
ಜಮದಗ್ನಿಯಾದನು ವಿಷಯಲೋಭಕ್ಕೆ
ಭೃಮದಗ್ನಿಯಾದನು ಶತ್ರುಲೋಕಕ್ಕೆ.

ಪರಶುಧರನು ಬಂದು ಕೊಡಲಿಯನಿತ್ತು
ಹರಸಿದ ದರ್ಶನದಲಿ "ಧರ್ಮಬಿತ್ತು
ಅರಸ ನೀ ಕೊಂಕಣಕುಲವಜ್ರಬಾಹು
ಸ್ಮರಿಸಿದಾಗಳೆಬಹೆ ದುಷ್ಕ್ಷತ್ರಗಾಹು"

ಚಂದ್ರದಂತ್ರಿಯಂ ಗುಡ್ಡೆ ಬಂದೇನೇ ಹೋಗಿ
ಬಂದ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ರೇಣುಕೆಗೆರಗಿ
ಅಂದೆ ಮಾಡಿಸಿದನು ವಜ್ರಪರಶುವ
ಮುಂದಿಟ್ಟು ಮಧುಕೇಶನೆದುರು ತಾನೆಸೆವ

ಅಭಿನವಭಾರ್ಗವನೆಂತರಂದಿಂದ
ಸುಭಟ ಕೋಟಿಗಳಾತನನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ಇಭಸೇನೆಯನು ವಿಶಾರಿಸುವ ವಜ್ರಸೇನೆ
ಪ್ರಭವಿಸಿ ತರಿಗಣಕಡಸಲು ಬೇನೆ

ಮೂರು ಕಿರೀಟದಳರಸನೆನ್ನಿಸಿದ
ತೀರದ ಕುಂತಳ ಕರ್ಣಾಟ ಹಿಡಿದ
ತೋರಣಮಾಣಿಕದಂಥ ಪೂರ್ವಪ್ರದೇಶ
ಆರಯ್ಕಲಾದವು ಪ್ರಭುಂತಾನಿವಾಸ

ಕ್ಷತ್ರಪ ದೌಹಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ
ಸುತ್ರಾಮ ವೈಭವವಿರಲಾಗ ವೇದ–
ವೇತ್ತೃರನಲ್ಲ ಧರ್ಮಾಚಾರರನ್ನು
ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ತೆಗೆದಿತ್ತು ಹೊನ್ನನ್ನು

ಇಂಥವನಿಗೆ ವಧು ಎಂಥವಳೆಂದು
ಚಿಂತಿಸಿದನು ಪುರೋಹಿತ ಮನದಂದು
ಕಂತುಹರನ ನೆನೆದವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ–
ಪಂಥವ ಹಿಡಿದೆಯ್ದಿದನು ಧರ್ಮಸೂತ್ರ

ಗುಪ್ತವಾಗಿಯೆ ಗುಪ್ತರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದ
ಸುಪ್ರೋತ್ಥಿತರನಲ್ಲ ನೆಲೆಸಿ ಆರಯ್ದ
ತೃಪ್ತಿಯಾಗದೆ ತನ್ನ ದೊರೆಯ ಸೋದರಿಯು
ಇಪ್ಪತ್ತರಣುಗಿಯು ಕಂಡ ಸುಂದರಿಯು

ಶಿಲ್ಪವೆ ಮೈವೆತ್ತ ಶ್ರೀ ಭ್ರಮರಾಂಬೆ
ಜಲ್ಪನವರಿಯದ ವಿನಯಾಲಂಬೆ
ಅಲ್ಪವ ಮೆಚ್ಚದುದಾರಾತ್ಮಬಿಂಬೆ
ಕಲ್ಪಜ್ಞ ಮಾಧುರ್ಯ ಗುಣನಿಕುರುಂಬೆ

ಪರಿಕಿಸಲೆಂದವಳೆದುರಿಟ್ಟ ಚಿತ್ರ
ವರರಾಜಮಣಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಚಿತ್ರ
ಸರಿದೊರೆಯಾದೊಂದು ವಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿ
ಇರಿಸಿದಳೆದುರಿದೆಂತಿದೆ ಎಂದು ನೋಡಿ

ಜೀವಂತ ಶಾಂತಿಪ್ರಭಾತ ನಿಂದಿಹನೋ
ಭಾವಪೂರ್ಣಾವಲೋಕನವೆತ್ತು ಬಹನೋ
ಭಾವಿಕಸತಿಯೆದುರೆಂಬಂತೆ ನೋಟ
ಠೀವಿಯು ತಳೆದಿತ್ತು ರೂಪಿನ ಮಾಟ

ಅಮೃತಾಂಶುಕಿರಣವ ಬೀರುವ ನಗೆಯಂ
ಅಚಿಂತಾನುಕಂಪವ ಸೂಸುವ ಬಗೆಯಂ
ಬಿಂಬಿಸಲು ಕೈ ಒಂದಂ ಹಿಡಿದಿರೆ ನಡುವ
ಧಿಮಿಕಿಟ ಸಮಹೆಜ್ಜೆ ನಟರಾಜ ಇಡುವ

ತಿಳಿದಂ ಬಗೆಯುತನಸಳಪುಣ್ಯನಿಗೆಂದ
ನಳಿನಲೋಚನ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮ ಶಾಂತೀಂದ್ರ
ಅಳಿಯನಾಗಲು ತಕ್ಕ ಗುಣವಂತ ಮಗಳ
ಎಳೆಯಂದೆಗಾಗಿದೆ ಅವನಾಸೆ ನಿಗಳ

ಎನೆ ಮುಂಗಳ್ಳಗೆದೋರಿ ಅಮರಾಂಬೆ ತನ್ನ
ಮನವುಬ್ಬಲೀ ಭೂಪರೆಯಂ ಮನದನ್ನ
ನಿನಗಿವನೇನೆಂಬೆ ಎನಗೆಯ್ದಳ್ಸನ್ನೆ
ಅನುಕೂಲ ಸಂಜೆಯು ಶಿಲ್ಪಪ್ರಸನ್ನೆ

ಕುಂತಳೇಶ್ವರ ದೌತ್ಯ ವಹಿಸಿದ ತಪಸಿ
ಶಾಂತಿವರ್ಮನ "ರಘುವಂಶ" ದಿ ಬೆಳೆಸಿ
ದಾಂತ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾತ್ರದೊಳಿರಿಸಿ
ಶಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು ಎಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಳಿಸಿ

ಗುಣವೀರ್ಯಧರ್ಮ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆರೆವ
ತೃಣವೆಂದಿಂದ್ರಿಯಂ ವಿಷಯಂಗಳ ತೂಪಿರಿವ
ಘನವಂತ ಶ್ರೀರಾಮಂ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಭಾನಂ
ಇವನಲ್ಲದಿನ್ನಾರುಂ ಜನಕಾಮಧೇನುಂ ?

ಎಂದುದ್ಗರಿಸಿ ಪುರೋಹಿತನೊಡಗೂಡಿ
ಬಂದನು ಬನವಾಸಿ ದೊರೆಯನು ನೋಡಿ
• ಇಂದಾದೆ ನೀನೆನೆ ಭೂಪ-ರಾಂಬೆಯಂತನ
ಹೊಂದದಿರದು ಸೌಖ್ಯ ಭಾರತವರ್ಷ

‘ ನಿನ್ನಜ್ಜನಜ್ಜ ಮಯೂರವಾಹನನಂ
ನಿನ್ನಜ್ಜ ನಿಕ್ಷತ್ರಿಯಂ ಕುಲದಪುಂಗವನಂ
ನಿನ್ನ ಮಾವನುಂ ಗುಪ್ತನಾದ ಕುಮಾರ
ನಿನ್ನ ತೇಜೋರೂಪ ರಾಮಾವತಾರ

‘ ಮಗು ನಿನ್ನ ಹರಸುವೆ ಮುದುಕ ನಾನಾದೆ
ಭೃಗುಂ ಪೌತ್ರಕೃಪೆಯಿಂದಜಯ್ಯ ನೀನಾದೆ
ಮಂಗಳಕೊಡುವ ದೊರೆಗುಪ್ತ ಏನೆಂಬೆ, ’
ಮುಗುಳರಳಿತುಬಾಯು ನೃಪನೆದೆ ತುಂಬೆ !

ಉತ್ತರಾಪಥಸಾರ್ವಭೌಮನ ಬಳಗ
ದಕ್ಷಿಣಾಪಥ ಹೊಕ್ಕು ಕಾದಂಬರಣಂಗ
ಉತ್ತಮವರನೆಂದು ಬಂದುದು ನೋಡಿ
ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆಲ್ಲರೋಡಿ

ಇಂದಿತವರಿತೆಲ್ಲ ಸಂಭಾರ ತಂದುಂ
ಮಂಗಲೋತ್ಸವ ನೆರವೇರಿಸಿ ನಿಂದು
ಸಂಗೀತಸಭೆಯನಾರಂಭಿಸಹೋದ
ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕ ಹಾಡಿ ದ್ವಿಜ ಸುಪ್ರಬೋಧ

ಒಳಗಡೆ ಸಂಗೀತ ಹೊರಗೆ ನಗಾರಿ
ತ ಳಿಲಾಳ ಕೂಚಿಗೆ ಕರೆವ ತುತೂರಿ
ಮಲೆನಾಡಮಲ್ಲರ ರಣಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ
ಶುರುವಾಯಿತೇನೆನೆ ನಾದ ಜಗತ್ತೆ !

ಗುಪ್ತಕದಂಬರ ಗುಪ್ತಿಯುಂಕಳೆದಂ
ತಪ್ತ ಕಾಂಚನದಂತೆ ಹೊಳೆವ ಮೈತಳೆದಂ
ಸಪ್ತಸಾಗರದಲೆಯೇರಿ ನರ್ತಿಸಲು
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಕಾಲ ಸಿರಿಗೆ ಶಿಖಿವೊಲಂ

ಹಿರಿಯರಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠಪರಂಪರೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ತಾ
ಕೆರೆ ಕಾಲುವೆಗಳನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು ಗುಡ್ನಾ-
ಪುರವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಕೆರೆ ಶಾಂತಿಜಲವಂತ
ಅಳಿಯುಳಿದೂ ಇದೆ ಸಾರಿಗಡಲೆಂಬಂತೆ !

ನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಕನ್ನಡಿಗಗೆ
ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಲಿ ಮುಳುಗಿದವಾರ್ಧಕ್ಯ ದಡಿಗಗೆ
ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯನು ಜನರಿತ್ತ ಹಿರಿಯರ
ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕಾಣದ ಕವಲೆತ್ತಿನೊಡೆಯಗೆ

ಅದರಿಂದಲಾ ಶಾಂತಿಚಕ್ರೇಶನಾದವೋ-
ಲುಂದಿಸಿದ ತನಯನು ಮೃಗೇಶನಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಾರ್ಧವನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಿ ಸಾಗಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು

ವನವಾಸ ಕಳೆದಂತೆ ಕಳೆದಿತು ಹದಿನೈದು
ಘನವರ್ಷಗಳೆ ನಾಡು ವಿಧಿವಿಲಾಸವಬೈದು
ಎಣ್ಕಣ್ಣ ಕಿಡಿಯಿಂದ ದಾಯಾದ ಬಂದ
ಕ್ಷಣದೊಳೆ ಕಸಿದಧಿಕಾರವ ನಿಂದ

ಪರಾಕ್ರಮಿ ಮಾಂಧಾತನಳಿಯು ಮೃಗೇಶನು
ಹಾದಾಗಿ ಶಿಶು ರವಿವರ್ಮನು ಕಡೆಗಣಿಸುತ
ಅನಂತ ಶೌರ್ಯಶ್ರೀಗರ್ಭಿತವ ಮಾಡಿದನು
ಮಹಾಯಶಾವಿ ಬನವಾಸಿ ಪೀಠವೇರಿದನು

ಮಂತ್ರೀಶರು ವರ್ಷಗಳನು ಕಳೆಯಿಂತು ಜನ
ಸತ್ತ್ವಯು ರವಿಕೊಂದು ಮಾಂಧಾತನನು ತನ್ನ
ಹಸ್ತದೊಳಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗಂದು
ಪ್ರತ್ತಾಪದಲಿ ನಿತ್ಯನರಳುತ್ತ ಬೆಂದು

೧೧

ಸೂ : ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಮಗ ಮೃಗೇಶ, ಮೃಗೇಶನ ಮಗ ರವಿವರ್ಮ,
ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ರವಿವರ್ಮನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು

ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮಾಂಧಾತ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಯಮಪುರಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಅಧಿಕಾರಾರೂಢನಾದ. ಅವನ ರಾಜ್ಯ ನರ್ಮದಾಂತವಾಯಿತು.

‘ ಭಾಗ್ಯ ಬರಲಿ ಭೂಮಿಂಗೆ
ಯೋಗ್ಯ ಯಶಸ್ಕಾಮಿಂಗೆ
ಭೋಗಚಕ್ರದ ನೇಮಿಂಗೆ
ನಾಗಲೋಕದ ಸ್ವಾಮಿಂಗೆ ’

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತಿರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು
ಮಾಂಧಾತಶಾಸನ ಪೀಡಿತರು
ಗಂಧೇಭಬಂಧುರಪ್ರವಿಭಾಸಿ ರವಿಯು
ಮಂದಹಾಸವ ಕಂಡು ಮಾಗಿದರು ಪ್ರಿಯು

ಮೃಗವರ್ಮಪುತ್ರ ಸಂಪನ್ನಚಾರಿತ್ರನು
ಹೊಗಳಿಕೆಗಳ ಕೇಳನು
ಮೃಗಯಾದಿ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನು
ಹಗೆಗೆ ದಾವಾನಲನು

ಹರಿಸೇನ ವಾಕಾಟಕನು ಗೆದ್ದರೂ ಮೊದ
ಲರಿಗಂಜದಪರಾಂತೇಶ
ಬರಿದು ಮಾಡಿದ ಯೋಧಬಲವನಾತನ ಆಗ
ಪರಮಿತ್ರನಾದ ತೋಷ

ಸಾಲಂಕಾಯನರ ಸೋಲಿಸೆ ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಿ
ಮಾಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಜಯದ
ಭಾಳಲೋಚನ ಮೂರಸೆಯು ರೇಣುಕಾಸುತ
ಕಾಲದಂಡನು ಭಯದ

ಕೋಸಲ ಮಾಳವ ಲಾಟ ತ್ರೈಕೂಟರ
ಮಾಸಿಮಾಡಿದ ಗರ್ವವ
ದಾಸತ್ವವನ್ನು ಗುರ್ಜರರೊಪ್ಪಿದರು ಕನ್ನ
ಡೇಶನ ಜಯಪರ್ವವ

ಗಾಥೆಯಂ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದರಂ ವಿವಿಧಭಾಷಾ
ವೇತ್ತರುಂ ನರ್ಮದೆಯಂ
ಪಾತ್ರವು ಗಡಿಯಾದ ಕನ್ನಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ಪ್ರಾತಃಸ್ಮೃತಿಗೆ ಬೋಧೆಯಂ

ಆದಿಮಯೂರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರೀಗ
ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿತಹಹಾ
ಸಾಧುಗೆ ಸಾಧು ಧೂರ್ತಗೆ ಧೂರ್ತನೆನಿಸಿದ
ಕಾದಲ್ಮೆಯೊವಜ ಮಹಾ

ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಮುಕೋಕ್ಷ ರವೀಂದ್ರನ
ಪಕ್ಷವ ಸೇರದವ
ದುಷ್ಕ್ಷತ್ರಿಯನೆಸರಿ ಎಂದಿತು ಲೋಕನಿಷ್
ಪಕ್ಷಪಾತವ ತೋರುವ

ಅರಿಕುಲಶರಭಭೇರುಂಡವಿಜಯಯಾತ್ರೆ
ಶುರುಮಾಡಲೆಣಿಸಿದಾಗ
ಪರರಾಜರೆಲ್ಲ ಕಾಲ್ವಿಡಿವರೆಂದರಿದೇನಂ
ಬರಿಮಾತಾಯಿತೆ ಕೇಳಂದ ?

ಭಾರತದಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ನೃಪರೊಳೀತ
ಸೇರಿದ ಧರ್ಮಸಿಂಧು
ಪಾರಾವಾರಗಳಾದವೀಸಾರ್ವಭೌಮನ
ನೀರಾಟಗೆರೆಗಳಂದು

ಕನ್ನಾಡ ಸಿರಿಯನ್ಯನನ್ನು ವರಿಸೆನೆಂದು
ಮುನ್ನಡೆದೆಯ್ತರಲು
ಹೊನ್ನು ಬಂಡಿಗಳೊಡನನ್ಯರಾಜರು ತಮ್ಮ
ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವೆವೆಂದರು

ಗಣಿಸದೆ ಸ್ವಸುಖವ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಿಯೆಂ
ದಣಿವ ದೊರೆಗೆ ಬರುವಾನಂದವೂ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪ್ರಣವ ಪರೋಪಕಾರದ ಕರ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ಮುಕ್ತಿರಾಜ್ಯವ ಕಟ್ಟುವ

ಹರಿಸಿಂಹ ಹರಿಯಿಂದ್ರ ಹರಿವಿಷ್ಣು ಹರಿಹಯಂ
ಹರಿಹರ ಜಗದಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಸತ್ಯದ ಸತ್ಯ
ಹರಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ದಿಕ್ಕಾಲಗಳ ಮೀರಿ
ದರಿಹೀನ ಪರಮಾರನ

ಹರಿಯಿರವಾದರ್ಶ ಜೀವನವೆಂದಾಗ
ಹರಿನಾಮವನ್ನಿಟ್ಟು ಕರೆದರಂ ಕುವರನ
ಶರದ ಚಂದಿರನಂತೆ ಸಾಗರಾಂಬರಧರೆ
ಯಶಾತ್ಮನಾಗುವ ವೀರನ

ರವಿ ಹರಿಯಾದ ವೇದೋಕ್ತರ ಕಾಲದಿ
ಪವಿಧರನಾದ ವೈಕುಂಠಪುರಾಧಿಪ
ಹವಿಹೋಗಿ ನೈವೇದ್ಯವಾಯಿತ್ತು ಕಾಲಾಂತರ
ನಾಮಾಂತರಕೆ ಕಾರಣ

ಅವನಿಗೆ ಸಮನಾದ ರೂಪಗುಣಂಗಳಂ
ಸವನಿಸೆ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಊರಾಡಿಕೊಂಡಿತು
ಕವನವಾಯಿತು ಸೂಕ್ತ ಇವನನು ಬಣ್ಣಿಪ
ಕವಿಯಾದ ಋಷಿವಾರಣ

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕೃತಿಯನರಿಯಂದ ಪುರಂದರ
ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಪರದೇಶೀಯ ಪ್ರತ್ಯಯ
ಚೆನ್ನವೆನ್ನದೆ ಹೋದರಾಭಿಜಾತ್ಯಕೆ ಕೇಡೆ ?
ಸಕ್ಕದ ಸವಿಗೂಡಿದ

ಪನ್ನೀರ ಪಾನಕ ವಾಯಿತಾಸ್ವಾದನದ
ಪುಣ್ಯಪದಸ್ಥ ಕವೀಶ್ವರ ಕುಲ ಹಾಡೆ
ಧನ್ಯನಾದನು ರವಿ ಹರಿಪಿತ ಹರಸುತ
ಹಾರುವರೆಯ್ತರಲು

ಸುಗ್ಗಿ ಖಾತಿಗಳೆಂಬ ಬೆಳೆಗಳಧಿಕವಾಗಿ
ಅಗ್ಗವಾಗಲು ಜೀವನೋಪಯೋಗದ ವಸ್ತು
ಮಗ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲುಗಳೊಗೆದವು ಬೆಳು
ದಿಂಗಳ ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ

ದುರ್ಗಗಳೇರಿ ಕವಾಯತುನಡೆಸುವ
ವೆಗ್ಗಳದಧಿಕಾರವರ್ಗ ಕರ್ತವ್ಯವ
ಜಗ್ಗದೆ ಕುಗ್ಗದೆ ಪಾಲಿಸುತಿರೆ ಜನ
ದಕ್ಷವಾಯಿತುನಿಟ್ಟಿಸಿ

ಸಗ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾಗವ ಮಾಡದಾದರು
ಅಗ್ನಿ ಶರಣರಿಲ್ಲ ರವಿಹರಿಯೋಗದ
ಸುಗ್ಗಿಯು ಕುಣಿತ ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಣಿಸಿತು
ಹೂವಿನ ಕೋಲೊಡನೆ

ನುಗ್ಗಿತು ಮನೆ ಮನೆಯನು ಮೇಳಯುವಕರ
ಉಗ್ಗಡಿಸಿತು ಮಹಾನವಮಿ ಸಂದೇಶವ
ಮಗ್ನವಾಯಿತು ಜನ ರಾಸಲೀಲೆಯೊಳೊಲಿ
ದಿರೆ ಮಧುಕೇಶ್ವರನು

ಗಿಳಿಯುಲಿಯೆ
ಅಳಿಯೊಲಿಯೆ

ತಿಳಿಗೊಳದಲಿ ದೋಣಿಗಳೆಸೆಯೆ
ನಳನಳಿಸಿ
ಜಳದಗಳು
ಪಳಪಳ ಹೊಳೆದವು ಸಿರಿಯೊಸೆಯೆ ।
ಹೆಡೆಹೊನ್ನಿನ
ನಾಗಗಳು
ಗೆಡೆಗೊಂಡು ಕುಣಿದವು ಕೊಳಲೂದಲು
ಮಿಡಿಮೂಡಲು
ಮಾವುಗಳು
ಹಡೆದವು ನುಣ್ಚರ ಪಿಕಹಾಡಲು !
ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ
ಸುಕೃತಿ ಸೇರೆ
ಅಕೃತಕವೆನಿಸುವ
ಹೊಗರೇಳುಗು
ಪ್ರಕೃತ ಕಾಗಿ
ವಿಕೃತಿ ಗೈಯೆ
ದುಷ್ಕೃತದಪರೂಪ ಮೈದಾಳುಗು !
ತೋಳಿರಲು
ಕಾಳಿಯೆಲ್ಲಾ
ಬಾಳಿನ ಜಡ ಅಗ್ನಿವಿಕಾಳೆಗಳ
ನಾಳೆಬರೆ
ಗಾಳಿಕರೆ
ಮೇಳಿಸುಗುಲಿಯುಲು ತಾಳೆಗಳ !